

LIETUVIŲ
DIENOS



NAUJAS LIETUVIŲ VYSKUPAS PAULIUS A. BALTAKIS

LITHUANIAN DAYS
OCTOBER 1984

1984 M. SPALIO MĖN.

LIETUVIU

DIENOS

LITHUANIAN DAYS

(ISSN : 0024-2950)

4364 Sunset Blvd.—Hollywood, CA 90029
Telefonas: (213) 664-2919

1984, Spalis Nr. 8 (348)
October, 1984 No. 8(348)

Eina XXXIII metai
Volume XXXIII

• •

"LIETUVIU DIENOS" YRA SUJUNGTO SU "KALIFORNIJOS LIETUVIU," LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN," PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
REDAKCINĖ KOLEGIJA

Rūta Skirius, MPA
Margis Matulionis, MA
Arūnas Barkus, MS
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

• •

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinta automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku
Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August

• •

Please send any changes of address to:
LITHUANIAN DAYS
4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029
Allow six weeks for the change

• •

Atskiro nr. kaina \$2.00 Single Copy \$2.00
Prenumerata \$20.00 metams Kanadoje \$25.00
Subscription \$20.00 Per Year Canada \$25.00
Garbės prenumerata /Honorary subscription \$35.00
"Second Class Postage Paid at Los Angeles, CA"

VIRŠELIAI/COVERS FRONT COVER

Bishop P. Baltakis, OFM

On June 9 Rome announced that Pope John Paul II designated the Father Provincial of the Lithuanian Franciscans, Rev. Paulius Baltakis, OFM, as bishop for Lithuanian Catholics residing outside of the homeland., The consecration of the new bishop took place on September 14 in the Cathedral of Portland, Maine. The consecration was administered by the Papal Representative in Washington, Archbishop Pio Laghi.

The new bishop was born on January 1, 1925 in Troškūnai, Lithuania and was christened Antanas. He attended the Franciscan high school in Kretinga until 1944 when the Germans deported him for forced labor in Finland and Norway. After the war Antanas Baltakis reached Belgium and enrolled in the Franciscan Order taking the name "Paulius." He graduated from the seminary in St. Truiden and was ordained on August 24, 1952. He arrived in Toronto in 1953 to do pastoral work in the Lithuanian parish of the church of the Resurrection. He remained in Toronto until 1969. Sent to the Lithuanian Franciscan monastery in Brooklyn, N.Y. he started organizing funds for the construction of the Lithuanian Cultural Center and Monastery in East New York, N.Y. In 1973 he was appointed head of the Brooklyn monastery and completed the work on the Cultural Center. In 1979 he was elected the Father Provincial of all Lithuanian Franciscans.

BACK COVER

The investiture of Bishop Paulius Baltakis on September 14, 1984, in Kennebunkport, Maine.

Top, from left: Archbishop Charles Salatkis, Bishop P. A. Baltakis, OFM, and the Bishop of Portland.

Bottom: The delegation of scouts that participated in the investiture ceremonies of Bishop A. Baltakis in Kennebunkport, Maine.

THE COAT OF ARMS



The new bishop's coat of arms symbolizes the centrality of Christ in his life, the worldwide scope of his ministry to Lithuanians outside tragic Lithuania, his devotion to Mary, the Mother of God, his Lithuanian origins and his Franciscan spirituality.

Central in the coat of arms is the Greek monogram, "chi-rho," or CHR, abbreviation of the name "Christ," an ancient Christian symbol. "The

apostolic office of bishop was instituted by Christ," says the Second Vatican Council. The Church is the Mystical Body of Christ.

In the upper left quarter are the letters AM in a monogram. This traditional symbol is an abbreviation of the Latin phrase, "Auspice Maria," meaning "under the protection of Mary." Lithuanians have a deep devotion to the Mother of God, especially under the title of Our Lady of Šiluva, where she appeared in 1608, and of Our Lady of the Gates of Dawn. The suffering-struggling nation of Lithuania was specially dedicated to Mary by the Lithuanian bishops in 1951.

In the upper right quarter is the Vytis, or pursuing knight, the national emblem of Free Lithuania, reminding us of the ethnic roots of the bishop and his flock.

At the bottom, the crossed arms, showing the stigmata, are a Franciscan symbol for the perfect following of Christ., This is a reminder of the new bishop's Franciscan roots.

Embracing all is the circle representing eternity, in the light of which the bishop will carry out his apostolate. It is also a reminder of the Eucharist, which is the center of the Christian life. Finally, the circle reminds us of the world, and worldwide scope of Bishop Baltakis' challenging mission to the Lithuanian people outside Lithuania.

The rendition of the bishop's coat of arms is by the Lithuanian artist Paulius Jurkus of New York City.

TURINYS/CONTENTS

LIETUVIŠKOJI DALIS

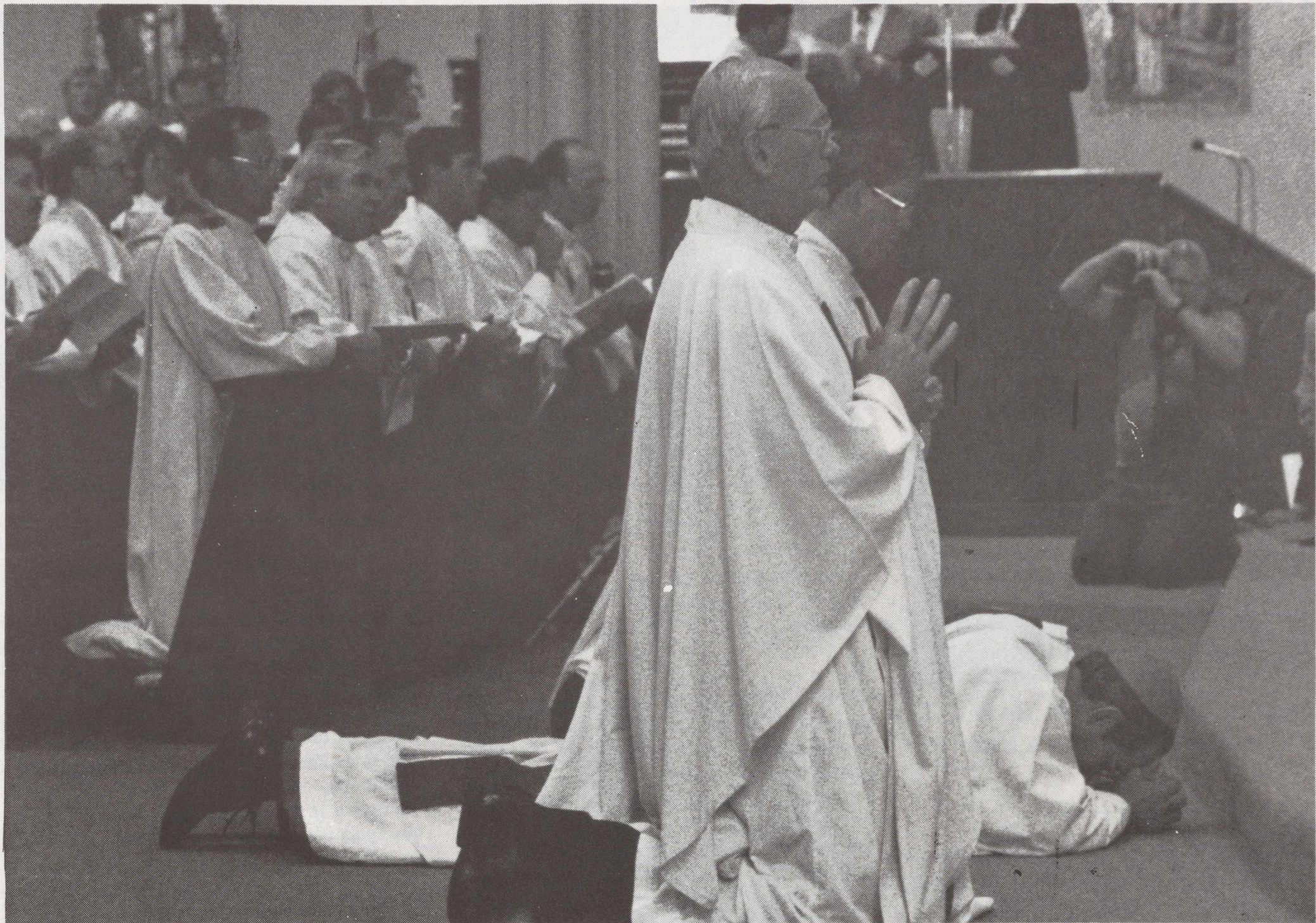
Vyskupo Pauliaus Baltakio žodis.....	3
P.J.	
Vysk. Paulius Baltakis, OFM.....	4
Alė Rūta	
Br. Kviklio "Lietuvos Bažnyčios.....	6
P.J.	
Remontuoja "Panele Laisvė".....	8
B.B.	
In Memoriam.....	9
Petras Rimkūnas	
Skausmas.....	9
Pranas Pusdešris	
Ne žemės horizontai.....	11
Ties tėviškės šuliniu—baladė mirusiai motinai..	14
J. Br.	
Nuo poezijos iki literatūros istorijos.....	15

ENGLISH SECTION

Bishop P. Baltakis, OFM.....	2
Rūta Skirius	
Lithuania's Wayside Crosses.....	17
Environmental Concerns in Lithuania, Too.....	20
Mind Against the Wall, Book Review	
by Antanas Šileikis.....	21
Whereabouts of Prisoner Uncertain.....	22

LITHUANIAN RECORDS

Whenever you find yourself in the Los Feliz-Silver Lake area, stop by at the *Lithuanian Days* bookstore and select some Lithuanian records, including: opera, folk and classical songs, choirs, soloists, etc. We are located at the intersection of Sunset Blvd., Fountain Ave. and Hoover St.



Vysk. P. Baltakis šventinimo ceremonijose gule prie altoriaus vietos vyskupų sargyboje.
—Nuotrauka A. Reivitenės

Bishop P. Baltakis lies prostrate during consecration ceremonies at the Cathedral of Portland, Maine.

VYSKUPO PAULIAUS A. BALTAKIO ŽODIS

Mieli broliai, sesės lietuviai—

Popiežius Jonas Paulius II savo inauguracijos dieną pareiškė, kad jo popiežiavimo programą yra nustatęs II Vatikano susirinkimas, ištikimai tai vykdo. Audiencijose, kelionėse ir enciklikose jis nuolatos ir pabrėžtinai primena kiekvienos tautos specialią misiją Dievo plane, kiekvieno žmogaus asmeninę vertę ir kultūros tamprų ryšį.

Kadangi žmogus nėra koks nors beveidis internacionalas, jis yra reikalingas jo prigimčiai, jo būdai atitinkamos dvasinės, kultūrinės ir socialinės aplinkumos, kad galėtų vispusiškai išsivystyti, išaugti pilnu žmogumi, naudingu savajam kraštui, Bažnyčiai ir visai žmonijai. Gyvena gimtajame krašte, normaliose sąlygose, žmonės tai gauna savaime. Kitokioje padėtyje yra išvietintas, svetimame krašte, atsidūręs žmogus. Bažnyčia, tai suprasama, visuomet stengėsi ateiti tam žmogui į pagalbą, o II Vatikano susirinkimas primygtinai iš vyskupų reikalauja, kad atskirų tautybių tikintieji, gyveną tame pačiame mieste ar valstybėje, būtų ne tik aptarnaujami jų gimtąja kalba, bet ir kad būtų gerbiami jų papročiai, tradicijos bei sudaromos sąlygos puoselėti jų savitą kultūrą. Tautinės parapijos turi būti ne vien religingiai, bet sykiu ir kultūriniai bei socialiniai centrai. Tačiau teorija ir praktika dažnai yra du skirtingi dalykai. Kiekvienas vyskupas ir klebonas turi savo nuomonę ir kartais labai aiškius Bažnyčios potvarkius savaip interpretuoja bei pritaiko.

Šv. Tėvas Jonas Paulius II, žinodamas, su kokiais sunkumais kartais susiduria etninės bendruomenės, pertvarkė jų sielovadą, paskirdamas joms po vyskupą, kad jie, kaip popiežiaus specialūs igaliojiniai ir tiesiogiai jam atsakingi, rūpintųsi, kad II Vatikano susirinkimo nutarimai ir šioje srityje būtų įgyvendinti. Kad vyskupai atkreiptų į šį potvarkį reikiamą

dėmesį, dar prieš viešai paskelbiant, kad tautinei išeivijos bendruomenės sielovada yra paskirtas vyskupas, Vatikano nuncijatūros specialiu raštu apie tai praneša visiems vyskupams, kurių diocезijoje gyvena tos etninės grupės tikinčiųjų.

Nors išeivijos etninėms bendruomenėms paskirti vyskupai neturi tiesioginės jurisdikcijos tautinių parapijų ir jose dirbančių kunigų atžvilgiu, tačiau, kaip liudija mūsų vyskupų Vincento Brizgio ir Antano Deksnio patirtis, nuoširdžiai bendradarbiaujant su lietuvių bendruomenės organizacijom, galima joms pozityviai ir daug pagelbėti.

Mažėjant lietuvių kunigų skaičiui bei neturint natūralaus, emigraciniu būdu tautinio kraujo transfuzijos, mūsų lietuviškomis parapijoms patikėta misija kasmet darosi sunkiau atlikti. Išskyla visa eilė naujų problemų, reikalaujančių centralizacijos, kooperacijos, persitvarkymų.

Kadangi pastoracija išeivijoje yra neatskiriama susijusi su visu mūsų gyvenimu, aš visų prašau nuoširdžios kooperacijos ir maldų. Kada žmonės tarpusavyje sutaria ir vieningai ko nors kilnaus siekia, Dievas visuomet laimina jų pastangas.

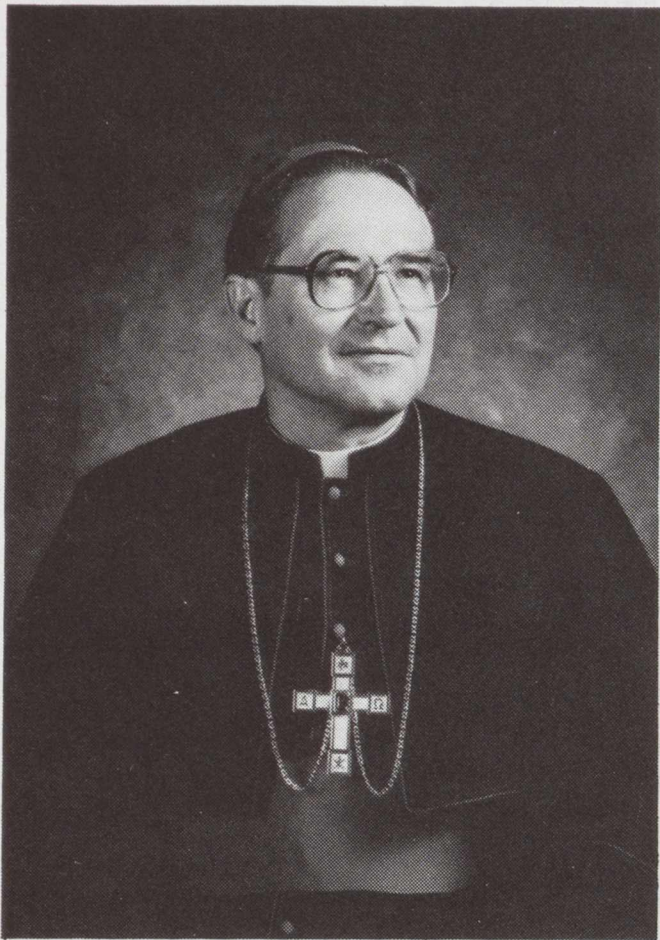
Dėkodamas mūsų ilgamečiams ganytojams vyskupui Vincentui Brizgiui ir vyskupui Antanui Deksnui už visokeriopą pagalbą mano naujose pareigose bei Jums visiems, mieli broliai, sesės lietuviai, už išreikštus linkėjimus, maldas bei dovanas "vyskupo fondui" konsekracijos proga, reiškiu viltį Jus aplankyti artimoje ateityje.

Su geriausiais linkėjimais ir malda,

Nuoširdžiai Jūsų Kristuje,
Paulius A. Baltakis, O.F.M.

Vyskupas lietuviams katalikams išeivijoje.

Vysk. Paulius Baltakis, OFM



Vysk. Paulius A. Baltakis, O.F.M.

Bishop Paulius A. Baltakis, OFM

BIRŽELIO 7 Vatikane ir Washingtonė buvo paskelbta žinia, kad popiežius Jonas Paulius II paskyrė vyskupu Tėv. Paulių Baltakį, OFM, lietuviams, gyvenantiems už Lietuvos ribų. Žinia buvo džiuginanti, ypač ji buvo maloni pranciškonams ir jų bičiuliams.

Kartu ši žinia iškėlė visą eilę klausimų: kodėl jį paskyrė vyskupu, kai lietuvių reikalams turime net du vyskopus: Chicagoje—vysk. V. Brizgį ir Vokietijoje vysk. A. Deksnį. Jie ir rūpinasi lietuviškos sielovados reikalais.

Bet greit paaiškėjo, kaip čia iš tikrųjų buvo. Vysk. V. Brizgys prieš šešetą metų kreipėsi į popiežių Paulių VI, kad jis nori pasitraukti iš savo pareigų ir kad būtų paskirtas naujas vyskupas. Taip pat ir vysk. A. Deksnys prašė dabartinį popiežių, kad jį dėl susilpnėjusios sveikatos atleistų iš pareigų. Popiežius sutiko, ir jau praėjusių metų rudenį Vatikanas pradėjo ieškoti kandidatų, kas galėtų būti nauju vyskupu.

Buvo 12 kandidatų

Vysk. V. Brizgys pasiūlė 12 kandidatų. Vatikanas pradėjo rinkti žinias, kas tie kandidatai. Vatikano nuncijus čia kreipėsi į vietos vyskopus, kreipėsi ir į kitus žmones.

Pranciškonų istorikas Tėv. Viktoras Gidžiūnas, OFM, miręs šiais metais, praėjusių metų rudenį kartą slapta prasitarė Tėv. Pauliui Baltakiui, kad už metų bus vyskupas. Tėv. Paulius Baltakis tik numojo ranka ir atsakė, kad jis ne tas žmogus, kuris galėtų būti vyskupu. Tėv. Viktoras Gidžiūnas dar pridūrė: būtinai sutik!

Vyskupo paskyrimas pravedamas labai slapta, niekas nieko nežino iki paskelbimo. Ir tas pokalbis nuskendo kasdienybėje.

Tėv. Paulius Baltakis buvo pranciškonų provincijolas. Jis vykdė metines vizitacijas, kai jo pradėjo ieškoti popiežiaus pronuncijus Washingtonė. Telefonu jį pasigavo Bridgeville, Pa., ir pranešė, kad popiežius jį pasirinko būti lietuvių vyskupu. Tėv. Pauliui Baltakiui reikėjo duoti sutikimą.

Tas paskambinimas sumaišė visus jo planus. Jis norėjo baigti savo terminą kaip provincijolas, o paskui išvykti kur į parapiją ir ten dirbti. Darbas parapijoje jam patiko. Jis galvojo, kad vėl grįš į Torontą ir ten įsijungs į parapijos darbą.

Bet nuncijus taip nepaleido greitai. Vis spaudė ir spaudė, kad duotų sutikimą. Tėv. Paulius Baltakis prašė dar atidėti sprendimą. Jis vėliau pasikalbėjo su vysk. Brizgiu, su savo dvasios vadu, pasikalbėjo ir su Portlando vyskupu.

NUNCIJUS vėl paskambino ir sakė, kad tave popiežius pasirinko. Tėv. Paulius vėl priešinosi, bet nuncijus pasakė, kad mes padarysime sprendimą už tave, pranešime popiežiui, kad sutikai. Tada į pokalbį įsijungė nuncijaus sekretorius ir pasakė, girdėjau, kad jau sutikai... Taip ir gavo iš Tėv. Pauliaus teigiamą žodį. Tai buvo balandžio 14.

Paskelbimą atidėjo

Tuo pat norėjo šią žinią paskelbti visiems, bet Tėv. Paulius prašė atidėti. Štai dėl ko. Jis buvo suplanavęs birželio 15 išvažiuoti į Lietuvą ir ten aplankyti savo motiną, kuri yra 83 metų, ir savo brolius bei seseris. Vatikanas sutiko su tuo. Paskelbimą atidėjo iki birželio 7. Bet Vatikano raštinė paskelbė savo biuleteniuse anksčiau, ir Amerikos vyskupai sužinojo, dar prieš viešą paskelbimą.

Tėv. Paulius buvo susitvarkęs kelionei, bet jam vizą atšaukė iš vakaro prieš kelionę. Taip jis į Lietuvą nebegalėjo nukeliauti. Vėliau jam buvo pranešta, kad jis vizą gaus šių metų rudenį. Bet vargiai bekeliaus, nes jau užgriuvo nauji rūpesčiai.

Konsekracijos data

Tėv. Paulius Baltakis tuoj po paskelbimo turėjo sušaukti spaudos konferenciją ir painformuoti, kas čia atsitiko. Tokią spaudos konferenciją sušaukė Portlando vyskupas savo kūrijoje. Ir tuoj Maino laikraščiai plačiai aprašė. Į Kennebunkporto vienuolyną, kur Tėv. Paulius Baltakis gyvena, pradėjo atvažiuoti įvairūs žurnalistai, televizijos korespondentai.

Bažnyčios potvarkis reikalauja, kad nominuotas vyskupas per tris mėnesius būtų konsekruotas.

Tėv. Pauliui Baltakiui tai sudarė nemažai rūpesčių—kur ir kada. Buvo manęs tą konsekraciją surengti Toronte, kai ten vyko

katalikų kongresas. Bet ir ten visokiausių įvykių, paskaitų, minėjimų buvo per daug.

Norėjo New Yorke rengti, bet ir ten buvo iškilmingos šv. Kazimiero minėjimas su pamaldomis katedroje.

Vėl pagelbėjo Portlando vyskupas, pasiūlęs savo katedrą ir paisulė viską sutvarkyti, kad konsekracija praietų kuo gražiausiai. Praktiškas vyskupas pasiūlė nustumti už Darbo dienos savaitgalio. Iki Darbo dienos dar atostogos, dar žmonės važinėja, sunku juos sukviesti kad ir tokiai konsekracijos šventei.

Buvo pasirinkta rugsėjo 17 šv. Pranciškaus žaizdų šventė. bet ta data užkliuvo pas popiežiaus nuncijų. Nuncijus buvo pažadėjęs, kad jis pats konsekruos Tėvą Paulių vyskupu. Nuncijaus sekretorius atvertė kalendorių ir pranešė, kad nuncijus jau yra išipareigojęs rugsėjo 17, ir jis negalės būti Portlande.

Tada buvo perkelta į rugsėjo 14, į šv. Kryžiaus išaukštinimo šventę, 2 val. popiet.

Parengiamieji konsekracijos darbai

Konsekracijas rengia bent keli komitetai, nes čia susibėga daug svarbių reikalų ir darbų. Ir čia pagelbėjo Portlando vyskupas su savo visa kūrėja. Jis sutvarkė visus reikalus, kas liečia pamaldas katedroje. Tėv. Paulius Baltakis, talkinamas Tėv. Rafaelio Šakalio ir kitų pranciškonų, išsiuntinėjo kvietimus visiems lietuviams vyskupams, visiems lietuviams kunigams ir daugybei kitų žmonių, gi Portlando vyskupas kvietė amerikiečius vyskopus ir savo vyskupijos kunigus, išspausdino gražų konsekracijos leidinį su visų pamaldų aprašymais, aiškinimais.

Kennebunkporto vienuolynui daug rūpesčio sudarė svečiai. Jų vis daugėjo ir daugėjo. Pir-



Vysk. P. A. Baltakis po promicijų St. Truiden, Belgijoje, 1952 m. rugp. 25 d.

Bishop Baltakis following his August 25, 1952 ordination in St. Truiden, Belgium.



Vysk. P. A. Baltakis, Anykščių gimnazijoje 7-je klasėje 1944 m., trečioje eilėje, antras iš kairės.

Bishop P. A. Baltakis as an Anykščių high school student in 1944 (third row, second from left).

ma buvo nutarta vasarvietės didžiojoje salėje surengti vaišes ir priėmimą svečiams. Bet greitai svečių skaičius pasiekė 700 ir vis dar didėjo.

Tokios didelės salės niekur apylinkėje nebuvo. Tada buvo išnuomota didžiulė palapinė ir tūkstančiui žmonių buvo išnuomoti stalai, kėdės, lėkštės, visas padengimas.

Visi skuba į konsekraciją

Rugsėjo 14 d. iš visų Atlanto pakraščio lietuviškų kolonijų skubėjo automobiliai, ritosi didžiuliai autobusai. Ir visi į Portlandą, į naujojo vyskupo konsekraciją. Portlande visa policija, visų kelių sargai žinojo, kas tą dieną dedasi jų mieste, kiekvienam tuoj nurodė kelią kaip pasiekti katedrą.

DAUGIAUSIA atvažiavo iš New Yorko, Toronto, Montrealio, Bostono. Suvažiavo visų lietuviškų veiksmų vadovybės, visų didžiųjų organizacijų pirmininkai ir valdybos nariai. Suvažiavo labai daug amerikiečių. Viso išskilmėse dalyvavo 24 arkivyskupai ir vyskupai. Dalyvavo visi lietuviai vyskupai—arkivyskupas K. Salatka, vysk. Brizgys, A. Deksnys. Suvažiavo per 200 kunigų. Ir Portlando katedra buvo pilnutėlė. Čia siuvo tvarkdariai ir kiekvienam nurodė vietą. Visi turėjo gauti tam tikrus bilietus. Labai pagarbiai buvo įkurdinti spaudos ir televizijos atstovai. Jie viską galėjo matyti ir nufotografuoti, nufilmuoti.

Prieš pamaldas dar buvo koncertas. Giedojo tos katedros choras ir Brocktono šv. Kazimiero parapijos choras. Giedojo ir solistai—Vacys Verikaitis ir Algis Simanavičius.

Didžioji procesija

Prieš antrą valandą sujudo katedroje žmonės ir atsigręžė į didžiąsias duris. Iš ten atėjo didžioji procesija—visi kunigai, daugybė vienuolių, paskui vyskupai ir procesijos gale apaštališkasis pronuncijus Pio Laghi.

Tėv. Paulius Baltakis ėjo visų vyskupu



Vysk. P. A. Baltakis (dešinėje) su draugu S. Vasiliausku Norvegijoje.

Bishop Baltakis (on right) in Norway with his friend S. Vasiliauskas.

priekyje, visi vyskupai buvo su baltomis mitromis. Jų gale ėjo pronuncijus, lydimas dviejų kunigų asistentų.

Vyskupai susėdo už altoriaus, atsisukę veidu į žmones, o kunigai susėdo kairėje į pirmuosius suolus.

Konsekracijos išskilmės

Pirmiausia visus pasveikino Portlando vyskupas Edward C. O'Leary. Choras užgiedojo lietuviškai—Pulkim ant kelių, ir taip prasidėjo iškilmingos mišios. Mišių giesmės buvo giedojamos lotyniškai. Atskaičius mišių skaitymus po Evangelijos prasidėjo pati konsekracija. Konsekravo pronuncijus Pio Laghi, jam asistavo vysk. V. Brizgys ir Portlando vyskupas Edward C. O'Leary. Visas ceremonijas anglų kalba pravedė apaštališkasis pronuncijus.

Pirmiausia visi vyskupai ir kunigai sugiedojo Veni Creator Spiritus—giesmė į šv. Dvasią. Tada pronuncijus paklausė, ar turite popiežiaus paskyrimo raštą—mandatą.

PORTLANDO vyskupijos kunigas perskaitė popiežiaus bulės vertimą į anglų kalbą. Bulė parašyta senovišku stiliumi lotyniškai. Perskaitęs iškėlė ir parodė visai katedrai. Iš tolo matėsi kabas Vatikano vaškinis antspaudas. Bulėje buvo nusakytos visos naujojo vyskupo pareigos.

Po pamokslo visi kunigai ir vyskupai lotyniškai giedojo Visų šventų litaniją, o naujasis vyskupas atsigulė ant grindų, veidu į žemę. Taip guli ir šventinami kunigai.

Po litanijos Tėv. Paulius atsiklaupė prieš pronuncijų. Tas uždėjo rankas ant jo galvos. Tada uždėjo rankas ir visi vyskupai, eidami iš eilės.

Arkivyskupas Pio Laghi atkalbėjo konsekracijos maldas ir šventais aliejais patepė naujojo vyskupo galvą. Po to du diakonai viršum naujojo vyskupo galvos atskleidė laikė evangelijų knygą. Pronuncijus dar kalbėjo maldas ir paskui naujam vyskupui užmovė žiedą ant piršto, uždėjo raudoną kepuraitę-pijusę, uždėjo mitrą ir į ranką padavė ganytiškąją vyskupo lazda.

Naujasis vyskupas atsistojo pilnoje vyskupo aprangoje. Tada pirmasis jį pasveikino pronuncijus, paskui kiti vyskupai. Naujasis vyskupas perėjo per katedrą pasisveikindamas su daugybe žmonių. Tuo metu katedros choras iškilmingai giedojo.

Gražios išskilmės

Su didele palyda atneštos aukos. Paašikinta, ką tas reiškia, kas ką aukoja. Išpūdingas buvo pakilėjimas, kada dalyvavo visi vyskupai ir kunigai, bendrai kalbėdami maldas. Per komuniją daugybė kunigų ją dalijo. Pabaigoje trumpą padėkos žodį tarė naujasis vyskupas. Pirmą kalbėjo angliškai, paskui lietuviškai.

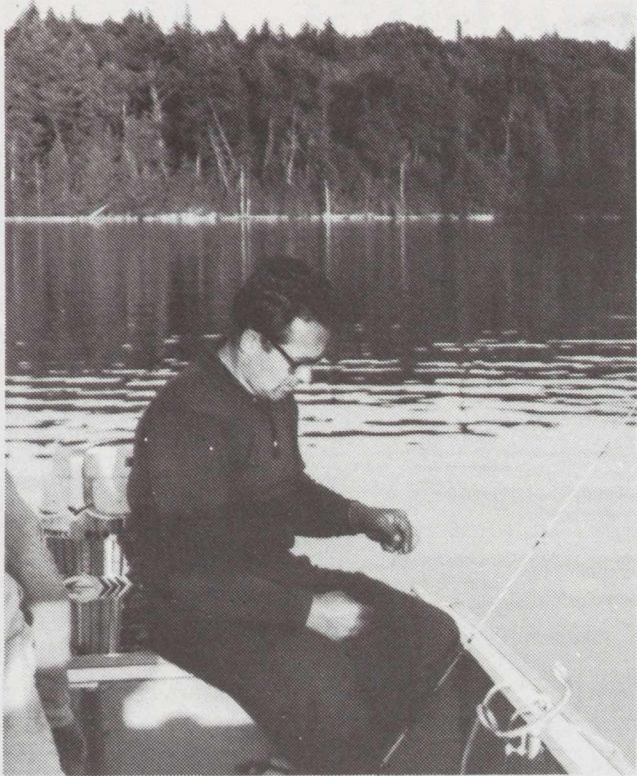
Po visų pamaldų, kurios užsitęsė porą valandų, visa didžioji procesija išėjo iš katedros. Tuo ir buvo baigtos tikrai gražios ir išpūdingos pamaldos.

VISI TADA skubėjo į Kennebunkportą, į pranciškonų vienuolyno sodybą, kur didžiojoje palapinėje buvo vaišės su garbės stalu, su daugybe sveikinimų, su šampanu ir su linkėjimais. Vaišėse dalyvavo apie 1000 svečių. Išskilmėm čia vadovavo prof. Jokubas Stukas.

Kas tas naujasis vyskupas?

Vysk. Paulius Baltakis, OFM, gimė 1925 sausio 1 Latvėnų kaime, Troškūnų valsčiuje, Panevėžio apskrityje. Šeimoje buvo 11 vaikų, 5 seserys ir 6 broliai. Jis yra antrasis iš eilės. Tėvai buvo pažangūs ūkininkai. Tėvas Juozas, motina—Apolonija Laužikaitė. Motina buvo kilus iš Vėšintų parapijos.

Tėva, 4 brolius ir 5 seseris išvežė į Sibirą antrojo bolševikmečio metų. Po Stalino mirties buvo rehabilituoti ir visi grįžo į Lietuvą. Motina dar tebėra gyva ir gyvena Subačiuje. Amerikoje yra tik vienas brolis Pranas ir gyvena Washington, D.C. Visi kiti broliai ir seserys gyvena Lietuvoje. Visi yra baigę aukštąjį mokslą.



P. A. Baltakis žvejoja Kanados ežeruose.

P. A. Baltakis fishing in a Canadian lake.

Vysk. P. Baltakis pirma baigė pradžios mokyklą savo gimtajame kaime. Tuo metu mokyklos buvo reformuotos, 5 ir 6 skyrių baigė Troškūnuose. Pirmasis dvi gimnazijos klases išėjo pranciškonų gimnazijoje Kretingoje, paskui įstojo į Anykščių gimnaziją. Ją baigė 1944 metais.

Tą patį vasarą jį pasigavo vokiečiai ir išvežė darbams į Vokietiją. Buvo Suomijoje, paskui Norvegijoje. Iš Norvegijos pateko į Belgiją, Ten įstojo į pranciškonų vienuolyną; 1950 padarė amžinuosius įžadus; į kunigus buvo išventintas 1952 rugpjūčio 24. Dar metus studijavo ir paskui 1953 metais atvyko į Prisikėlimo parapiją Toronte. Ten ėjo visokias pareigas, daug dirbo su jaunimu. Ten suorganizavo sporto klubą Aušra, padėjo įsigyti stovyklavietę Wasagoje. Į New Yorką buvo perkeltas 1969 spalio 5. Čia pradėjo organizuoti bingo žaidimus ir įsijungė į Kultūros Židinio statybą. 1979 buvo išrinktas provincijolu.

Naujasis vyskupas apsigyvens pranciškonų vienuolyne Brooklyne ir glaudžiai bendradarbiaus su Liet. Religine Šalpa. Jau turi sudaręs įvairių planų, suprojektavęs keliones. Ateinančių metų gavėnioje vyks į Australiją, paskui į Pietų Ameriką. Aplankys ir kitų kraštų lietuvius.

Naujam vyskupui linkime kuo geriausios sėkmės, kad visur atgaivintų religinį gyvenimą, kad visur ugdytų ir lietuvių. (p.j.)



Alė Rūta

Br. Kviklio

“LIETUVOS BAŽNYČIOS”

Tautos kultūra sukurama per šimtmečius, o gali būti sunaikinta trumpu laiku, smurto veiksmais, arba jei neigiama, ignoruojama, neprižiūrima, leidžiama pavėjui su laiko dulkėmis. Iš tikro, pilnutinė kultūra galima kurti vien sovoje, laisvoje valstybėje; mūsų ir sekančios kartos išeiviai lietuviai galime ją tik su meile saugoti, išlaikyti, savo galiomis papildyti ir stengtis parodyti pasauliui.

Ilgai okupacijai Tėvynėje tęsiantis ir senesniųjų lietuvių akademikų eilėms retėjant, reikia branginti mūsų kultūrinę apraišką, išeivijoje ir okupuotame krašte; ypač reikia branginti kiekvieną mūsų kultūros sandėliu—knygas ir jų derliumi dalintis, jį skleisti. Tie sandėliai nesukraunami be didelių pastangų ir darbo, net vargo; užtat reikia branginti ne vien kultūrą, bet ir kultūrininkus. Vienu tokių yra ir Bronius Kviklys, apie kurio plačius ir didelius darbus būtų galima kalbėt valandų valandas. Bet šiuo metu stabtelsim tik prie jo labai įdomių ir brangintinų knygų—“Lietuvos Bažnyčios.” Tam tikra prasme šios knygos yra, taip pat, draudžiamosios spaudos bei kultūros dalimi, nors laisvėje išspausdintos. Juk dabartinėje Lietuvoje niekas tokių knygų neparašytų ir neišleistų; juk ten daugelis bažnyčių uždaryta, o veikiančioms—leidžiama nykti ir griūti. Tik į vieną, kitą okupantai atsigręžia, kaip į meno paminklą; jiems nerūpi nei bažnyčių istorija, nei tikinčiųjų reikalai. Jei per karą bažnyčia sugriauta—tai pačių žmonių reikalas; jei nyksta ir griūva, dar paskubins nugriauti, kad visa užmirštų. O jei gražus ir stiprus pastatas, nusavina ir panaudoja savos propagandos ar gyvenimiškiems reikalams. Nėra ten pagarbos mūsų bažnyčioms, nes jos kaupia religinius žmonių jausmus ir garbingą istorinę tautos praeitį.

Šias Broniaus Kviklio knygas galima pavadinti herojine spauda, nes joms medžiaga sutelkta labai painiais ir sunkiais keliais, joms autoriaus paaukota daugybė jo darbo ir net poilsio valandų. Pensininkas autorius ne tik nėra už tai atlyginamas, bet ir knygų atspausdinimui jam reikia dar pasirūpinti lėšų; reikia pasitelkti ir spaudos darbininkų, medžiagos rinkėjų, menininkų ir fotografų... Br. Kviklys savu rūpesčiu ir savo asmens patrauklumu yra sutelkęs prie “Lietuvos Bažnyčių” arti šimto talkininkų, irgi lietuvių kultūros bitelių, idealistų, dirbančių ne už atlyginimą; jiems kiekvienoje knygoje autorius gražiai padėkoja, nors bendradarbių Tėvynėje vardų niekad nemini... Suprantama—kodėl.

Dėmesio ir pagarbos nusipelno ir pati Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla Chicagoje, įsteigta jezuito-menininko Algimanto Kezio, S.J. Tai irgi herojiniu pasiryžimu įsteigta leidykla, jau davusi vertingų knygų lietuviui ir svetimtaučiai skaitytojui. Ši leidykla

ir spausdina “Lietuvos Bažnyčių” knygas, kurios didelio, gražaus formato, meniškų aprašymų ir nuotraukų išdėstymu (Vincas Luko ir dail. Petro Aleksos). Išpūdingos nuotraukos—senovinių ir naujausių bažnyčių, kapinių koplyčių, religinių paminklų; daugelis jų šioje knygoje spausdinamos pirmą kartą iš viso.

Autorius knygoms rinko medžiagą iš įvairių šaltinių: istorinių metraščių, enciklopedijų, pavienių veikalų, atpasakotų vaizdų ir atvežtų nuotraukų—kartais drąsių pasiryžimų keliais gaunamų... Ir surinkimas medžiagos, ir jos tvarkingas išdėstymas knygose ir atspausdinamas, net išplatinimas—yra sunkus, didelis darbas, tartum didžiulį, milžiną kalną perkopiant... Kad tik autorius ištesėtų!

Broniaus Kviklio plane—penkios knygos kurių kiekvienoje aprašyta po vieną vyskupiją. Šešta bus dar—Papildymų ir apie Kaišiadorių mažos vyskupijos bažnyčias. Išleistos jau trys; “Telšių vyskupija” (1980 m., tiražų 2 tūkst.), “Vilkaviškio vyskupija” (1982 m., tiražas—2 tūkstančiai egzempliorių), “Kauno arkivyskupija” (1983 m., tiraž.—1500 egz.). Ketvirtas tomas—“Panevėžio vyskupija” (1984 m., tiraž. 1500) jau užbaigtas šiemet ir pakeliui į skaitytoją.

“Lietuvos Bažnyčios”—tai informacinės knygos apie mūsų tautos religinę kultūrą, tai jos istorija nuo pat krikščionybės Lietuvoje pradžios iki komunistinio smurto. Bet tai ne vien informaciniai puslapiai (po virš 400-500 pusl. kiekvienoje knygoje), ne vien pasigrožėtini vaizdai fotografijose; perskaičius lieka samonėje kur kas daugiau. Tai ir tautos charakteris: lietuvių ryžtas ir darbas bei kūryba dėl aukštesnių dvasios aspiracijų, noras išlikti laisvu, nebijant dėl savo principų kovoti, kentėti, net mirti.

Knygose žymūs šie momentai: istorinis, kultūrinis, martirologinis ir idėjinis. Žinios apie kiekvieną bažnyčią, jų aprašai—su datomis ir žymesniais atsitikimais nuo senovės iki šių dienų, sudaro parapijų ir vyskupijų istoriją, religinių žygių ir kovų vaizdą, drauge ir mūsų tautos didelę dalį kūrybinių aspiracijų, jos kilimo ir kritimo po svetimųjų kojomis. Meninę-kultūrinę knygų vertę žymiai padidina architekto ir menotyrininko dr. Jurgio Gimbuto profesionalūs kiekvienos bažnyčios paveikslų grožis. Šia prasme dr. Jurgis Gimbutas yra vienas iš svarbesnių autoriaus Br. Kviklio knygų bendradarbių.

Lietuvos dvasiškių martirologija ir parapijiečių (aprašyta) nepaprasta meilė savoms bažnyčioms ir sudaro tą idėjinį tikinčios tautos pagrindą, kur auka Tėvynei, jos laisvei, atsiremia į transcendentinę tvirtybę; kai gyvenama Dievuje, tai dirbama ir savos tautos idealams ir net mirštama už juos.

I visa tai atidžiau pažvelgti būtų neįmanoma šios trumpos apžvalgos rėmuose. Tik pasklaistysim knygų lapus, atidengsim keletą informacijų, paliesim emocijų švelnią stygą... O kiekvienas, knygas skaitydami, rasite šimtus kartų daugiau.

Kryžiuočiai mūsų tautą "krikštijo" krauju 200 metų ir per tą laiką Žemaitijoje nepastatė nė vienos bažnyčios. Spėjama, kad pirmutinė—13 amž. pastatyta—Karaliaus Mindaugo—Vilniuje. Daugiau bažnyčių atsirado 14 amž., Jogailai ir Vytautui sutikus apkrikštyti Lietuvą; ypač statyba pagyvėjo po laimėto Žalgirio mūšio (1410 m.). O 15 amž. gale jau Lietuvoje—109 bažnyčios, nors Žemaičiuose—tik 18.

Lietuva buvo stipriai paliesta protestantizmo bangos; bet 15 a. pabaigoje ir 16-to a. pradžioje, atsiradus nesutarimui tarp pačių protestantų, nemažai Lietuvos didikų sugrįžo į katalikybę. Tai įvyko vyskupo Merkelio Giedraičio laikais; ir jie vadinami antruoju Žemaitijos krikštu.

Po Lietuvos-Lenkijos padalijimo per 120 metų (1795-1915) beveik visa Lietuva, išskyrus Prūsų valdomą Klaipėdos kraštą, buvo paversta Rusijos. Caras Povilas I, nesiklausęs Romos, įteigė Mogilevo katalikų bažnytinę provinciją, į kurią pateko Vilniaus ir Žemaičių vyskupijos. Iš Rusijai nepriklausančių žemių buvo sudaryta Vygrių vyskupija (įsteigta 1797 m. Prūsijos karaliaus), kuri vėliau virto Seinų arba Augustavo vyskupija (1818 m.), su parapijiečiais-lietuvių, gudų ir lenkų kilmės. Vysk. Antanas Baranauskas, "Anykščių Šilelio" autorius, irgi kurį laiką dirbo Seinų vyskupijoje, kuri po 108 metų gyvavimo, buvo uždaryta ir jos vietoje atsirado Vilkaviškio vyskupija.

Atgavus Lietuvai nepriklausomybę (1918 m.), nors ne su visomis etnografinėmis

žemėmis, popiežiaus Pijaus XI aktu buvo įsteigta Lietuvos bažnytinė provincija (1926 m., ir vysk. Jurgis Matulaitis ją suskirstė į penkias vyskupijas (be Vilniaus, nes tą teritoriją buvo užėmę lenkai). Labai didelė Žemaičių vyskupija, gyvavusi net 400 metų, buvo padalinta į tris: Telšių, Panevėžio ir Kauno; nors rusai Kauną jau 1864 m. (po sukilimo—1863) buvo paverė vyskupijos centru, kad iš ten lietuvius katalikus grieščiau kontroliuotų. Nuo 1926 m. Kaunas tapo metropoline arkivyskupija; jos valdytojas—arkivyskupas Juozapas Skvireckas.

Rusijos grėsmė, kaip juodas šešėlis, buvo jau matoma ir Nepriklausomoje Lietuvoje. Daugelis dar atsimenam, kaip 1933 m., kalinių pasikeitimo būdu, buvo išleisti Rusijoje kalėjė 14 lietuvių dvasininkų, su kankiniu vyskupu Teofilium Matulioniu. Per trumpą laisvės laikotarpį šis vyskupas, pasižymėjęs principingumu, vėl okupantų buvo ištremtas į Sibirą, ten ilgus metus kentėjo, grįžęs visiškai paliegėliu iki mirties buvo laikomas namų arešte.

"Lietuvos Bažnyčių" knygoje—šiurpūs dvasininkų persekiojimai, areštai ir dar laisvų sielos ganytojų veiklos apsunkinimai aiškiai aprašyti; martirologija—plati ir gana tiksli. suregistruota vardai ir nuotraukos kankinių dvasiškių, suminėti mirę Sibire, kalėjimuose, žiauriai nukankinti; suminėti ir mirę išeivijoje. Yra žinių ir apie tuos, kurie dar gyvena, vargingais būdais mėgindami tautą išlaikyti religingai auklėti patriotingą ir dorą jaunimą, kad jie taptų stiprių principų žmonėmis, kad tęstų kovą su žiauria dvasine okupantų prievarta ir priespaula.

Broniaus Kviklio knygoje gal nebuvo pirmoju tikslu aprašyti Lietuvoje kenčiantį žmogų; bet ir tai išryškėja, aprašant pavienes bažnyčias, parapijas, religinius paminklus, koplytėles

kapinėse ir kitur. Komunistams visa tai naikinant, iškyla tikinčiųjų pasipriešinimo vaizdai, ar pasiryžimas atkurti, kas sugriauta, ar bent tyliai, su vidine ramybe ir meile viskam, kas sava, nešti skriaudas. Štai, vos keli (iš knygų) pavyzdžiai.

Ilgai statyta kunigų ir parapijiečių rūpesčiu bei lėšomis Klaipėdos bažnyčia, vos ją užbaigus, komunistų nusavinta ir paversta "liaudies filharmonija." Kunigai ir keli parapijiečiai nubausti kalėjimu.

Telšių vyskupijos rūmai, tarp visų kitų nusavintų bažnytinių pastatų ir žemių, taip pat, suimti; dabar ten—Telšių rajono komunistų vykdomojo Komiteto būstinė.

Šv. Jono bažnyčia Vilniuje, kur girdėdavom nacių kankinio—kun. Alfonso Lipniūno—gražius patriotinius pamokslus, ir šv. Kazimiero bažnyčia—paverstos Ateizmo centrais.

Vilkaviškio katedros, per karą sugriautos, vietoje—tik pasivaikščiojimų skveras...

Kauno Prisikėlimo bažnyčia, statyta žmonių aukomis, paversta radio fabriku. Jos bokšte, vietoj kryžiaus, didelėm raidėm rusiškai įrašyta: "Šlovė Sovietų Sąjungos komunistų partijai."

Taip "liaudies valdžia" pasityčioja iš religinių tautos jausmų; nors visur skelbiasi apie religijos laisvę jų krašte (kurios, iš tikro, nėra).

Bet ar priespaula ir patyčiom jie išnaikina religiją žmonių širdyse? Anaipol! Daugelis žmonių dabar ten religingesni ir dar stipriau kovoja už kryžių ir šventoves. Štai, kad ir Kryžių kalne Jurgaičiuose, prie Šiaulių. Komunistai griauja, degina kryžius, o vis naujų ir gražesnių atsiranda; ir žmonės nebijo ten melstis. Šiluvos Marijos šventė (1979 m.) didelis būrys tikinčiųjų žygiavo į Jurgaičių kalną; jų priešaky—Sibire 8 metus iškalėjęs kun. Algirdas Mocius, ant nebejaunų pečių užsidėjęs didelį kryžių... Žmonės giedojo, meldėsi ir... daugelis verkė, nors žengė drąsūs, nežiūrind pakelėse juos stebinčių šnipų.

Idėjinį bei emocinį knygų momentą sustiprina kai kur taikūs Broniaus Kviklio aprašymai, gana literatūriškai, kurių vienas idomesnių—apie Kauno Petrašiūnų kapines. Ten, esą, dabar visa liūdnoji po karų bei ilgos okupacijos Kauno gyventojų istorija. Tai ir pirmosios okupacijos viena iš daugelio bolševikų kankinamų vieta; naktimis ten buvę tardomi ir žiauriai kankinami kaliniai. Vienoje duobėje rasta 29 lietuvių lavonai, su ryšulėliais prie šonų; vežant iš kalėjimo, buvo jiems pasakyta, kad nuteisti katorgai į Rusiją...

Petrašiūnų kapinės didelės, lyg ir padalintos į dvi dalis: vienoje—komunistinių aristokratų kapai, kur, lyg pabrėžiant jų reikšmingumą, atkelta iš senųjų Kauno kapinių ir ten palaidotų garbingųjų lietuvių (iš Nepriklausomybės laikų) palaikai; kitoje daly—liaudies, paprastų žmonių amžina buveinė: tarnautojų, buvusių partizanų (slapčia palaidotų), grįžusių tremtinių ir šiaip mirusių žmonių. Šios kapinės, rašo Br. Kviklys, tartum susitinka visas tikrasis Kaunas, gyvi ir mirę, kankiniai ir budeliai... Čia jis pradeda ir šį Bernardo Brazdžionio eilėraštį:



P.L.B. pirm. V. Kamantas ir *Lietuvių Enciklopedijos* leidėjas J. Kapočius, kuris rūpinasi naujo papildomo enciklopedijos tomo išleidimu.

—Nuotr. Jono Urbono

Lithuanian World Community president V. Kamantas and Lithuanian Encyclopedia publisher J. Kapočius. Mr. Kapočius is currently working on a supplement to the monumental work.

*"Niekada nemaniau šitoj nišoj
Su tavim susitikti . . . Deja
Kaip voratinkliai dienos suplyšo,
Kaip plonutė šilkinė gija.*

*Ir daugiau nesupins jų niekas,
Nesuriš ligi Teismo dienos . . .
Sukalbėki triskart Requiescat
Ir eik baigt savo žemės dainos."*

Tokių lyriškų vietų yra knygose ir daugiau. Šiaip jau Br. Kviklys rašo gražia, taisyklinga kalba, bet prisilaiko informacinio stiliaus, kur trumpiau išsireiškia ir daugiau pasakoma. Po nuotraukomis yra visur taiklūs užrašai.

Pati knygų esmė ir yra, kad autorius patiekia detalų, ko nepilną vaizdą Lietuvos bažnyčių nuo amžių glūdumos iki dabartinio jų genocido. Tartum visas bažnyčias, jau sunaikintas ir dar gyvas, vaizdais ir aprašymu, atneša ir perduoda mums. Iš jų sužinome ne tik apie jų statymą, bet atpažįstam ir užsispyrusį lietuvių būdą: savus principus ir savo meninę kūrybą išlaikyti net sunkiausiais laikais ir perduoti sekančioms kartoms.

Prisiminkime, kurie dar esam gimę Lietuvoje, vaikystę, savas tėviškes, mūsų jaunas dienas. Sekmadienį skamba varpai, skubame į bažnyčią . . . Einam linksmi, pasipuošę, į ten, kur sielai randam ramybės, kur siekiamės būti geresni . . . Ir mūsų tėvai, ir giminės, kaimynai, skamba lietuviška giesmė . . . Ir kapinės prie šventoriaus mums primena, kad esam laikini, kad metai sudyla kaip šilkinės gijos . . . Čia mūsų bočiai, seneliai, jų praeitis, o mūsų—šaknys, gyvybė ir iškėpimas; jų sukurose vertybėse priglus ir mūsų mintys bei darbai . . . Nes taip ir lieka gyvas tautos dvasios ir kūrybos tęstinumas.

Tai buvo tada—savame krašte, kai ėjom į bažnyčias. Dabar ne mes einame į jas, o Broniaus Kviklio knygose Lietuvos bažnyčios ateina į mus . . . Knygų puslapius pasklaistę, visa vėl matysim ir visa pajusim . . . Ne tik savo, moksleivių, studentų ar savos parapijos bažnytelę, kur buvom krikštyti ar sutuokti, bet sužinosim ir apie visos Lietuvos bažnyčias, tautos herojų bei kankinių amžino poilsio vietas, pajusim, kokią žalą padarė joms visos okupacijos . . .

Galime lenkti galvas prieš autorių Bronių Kviklį, sveikinant jį už atliktą didelį darbą, išleidus jau keturius "Lietuvos Bažnyčių" tomas. Dar jam liko užbaigti ir mums—skaitytojams—perduoti Vilniaus vyskupijos, ir Kaišiadorių vyskupijos bei papildymų knygas. Tai mūsų religinė literatūra, tai didelis, daugiatomis veikalas. Bet ne vien informaciniai puslapiai, o tai ir didelis vaizdinis—literatūrinis paminklas: mūsų tautos kultūros, jos ryžto, kūrybos ir darbų, kovų bei kentėjimų, naikinimų, bet nesunakinamos vilties.

Mums čia nereikia kovot nei už bažnyčias, nei už knygas. Mums tik reikia apsispręsti: priimt Lietuvos bažnyčių vaizdą—prisiminimą, priimti tartum pačią Lietuvą—į savo rankas, į savus namus, į mūsų ir vaikų širdis.

REMONTUOJA



Prie Amerikos garsenybių priklauso Statue of Liberty—Laisvės statula, pastatyta Bedloe, kaip Liberty saloje, iplaukiant į New Yorko uostą. Ji yra Amerikos laisvės, Amerikos didybės ir drauge viso laisvojo pasaulio simbolis.

Praeitų metų liepos mėn. pradžioj statulą apžiūrėjo prancūzų ir amerikiečių architektų grupė ir paskelbė, kad "Panelei Laisvei" reikalinga skubaus remonto. surado net tryliką jos "skausmų" vietų.

Ir kodėl reikia remontuoti? Statula jau 98 metų. Kai kas paseno. Reikia pakeisti, pataisyti.

Truputis praeities

Prancūzija, revoliucijų šalis, žavėjosi Amerikos laisvės karais, pati pirmoji pripažino Amerikos Jungtines Valstijas, pirmuoju pasiuntiniu paskyrė žymų rašytoją Šatobrianą.

Iniciatyvos ėmėsi Prancūzija pastatyti amerikiečių ir prancūzų revoliucijų paminklą. Statulos skulptorius yra Frederic Auguste Bartholdi. Jos nuleidinimu rūpinosi prancūzų-amerikiečių draugija. Jau 1875 tam reikalui ėmė rinkti aukas.

Jos liedinimo darbai Paryžiuje buvo baigti 1881. Ji tų metų gale Paryžiuje ir buvo sumontuota. 1884 ji buvo dovanota Amerikai.

Statulai reikėjo papėdė—pedestalo. Čia į talką atėjo vienas New Yorko dienraštis. Jis paskelbė vaju—prašė paaukoti tik vieną centą. Aukos buvo renkamos visur. Jau 1883 metais pradėti dideli papėdės statybos darbai. Papėdė yra lyg koks didelės tvirtovės fortas—su statulos bokštu, su daugybe kambarių, laiptų.

Laisvės statula buvo atidengta 1886 spalio 28.

Pati statula yra 152 pėdų aukščio, sveria 225 tonas. Papėdė yra 141 pėdos aukščio. Nuo jūros lygio yra tik 7 pėdos. Iš viso nuo jūros lygio statula yra 300 pėdų aukščio.

Ji buvo laivais atvežta į New Yorko uostą. Iš viso buvo 214 gabalų. Čia ji buvo sumon-

tuota. Viduryje padaryti geležiniai rėmai, įrengti laiptai.

Ką remontuoja

Pirmiausia pakeis visą statulos vidaus geležinę struktūrą. Senoji geležis trina statulos žalvarinę odą, sukelia rūdėjimą. Nauja metalinė struktūra bus patogesnė, patvaresnė, tikslesnė.

Kai buvo statula montuojama, kai kurios dalys buvo blogai įstatytos, pvz. dešinioji ranka jau nuo 1916 metų struktūroje yra išsilaisvinusi ir truputį juda. Ir statulos galva nėra tiskliai uždėta, padaryta net dviejų colių klaida.

Statulos žibintą pakeis nauju, nes senasis yra prakiures, praleidžia vandenį. Pataisys ir dešinę ranką, galvos spindulius ir visa kita.

Remonto darbai prasidėjo praeitą rudenį, bus baigti 1986 metais. Atseis tarp 20 ir 30 milijonų dolerių. Išlaidas padengs Prancūzų-Amerikiečių komitetas, grupė privačių asmenų ir specialus komitetas, kuris rengia statulos 100 metų sukkakties minėjimą. Ši komitetą sudaro pats prezidentas Reagan ir jam vadovauja Chrysler korporacijos pirmininkas Lee Iacocca.

Prancūzų-Amerikiečių komiteto pirmininkas Paul Windels Jr. pareiškė, kad visos lėšos bus sutelktos iš privačių šaltinių ir tik blogiausiu atveju bus prašoma valdžios, kad ji pagelbėtų.

1924 metais statula paskelbta Amerikos tautiniu paminklu.—p.j.

ANNOUNCEMENT

On January 29, 1984, Liberty Federal Savings and Loan Association of Philadelphia, PA, called the Lithuanian Bank, converted to a capital stock corporation. They issued and sold 881,449 shares of capital stock, thereby increasing the reserve fund by \$8,400,000, to a total of \$23,900,000. The shares are now traded daily and reported in most newspapers having a financial section, in the Over-the-Counter market (OTC) with the Symbol LFSL-PHIL.

Purchases and sales can be made through any stockbrokers office. For financial reports write:

LIBERTY FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

ATT.: Ms. Barbara L. Elias
Director of Shareholder Relations

202 North Broad Street
Philadelphia, PA 19102

Organized as the First Lithuanian Building and Loan Association of Philadelphia in 1901, federalized in 1942 with assets of \$360,000. 1984 assets are over three hundred million dollars.

C. S. CHELEDEN
Chairman Emeritus



PETRAS RIMKŪNAS

SKAUSMAS

IN MEMORIAM

Lygiai prieš 40 metų, Vienos miestą bombarduojant, po griuvėsiais buvo palaidotas Petras Rimkūnas, jaunas, 31 metų tesulaukęs kūrybingas žurnalistas, sumanus redaktorius ir talentingai pradėjęs reikštis rašytojas beletristas.

1944 m. rudenį pasitraukęs iš Lietuvos ir laikinai apsistojęs Vienoje, P. Rimkūnas niekad per oro aliumus nebėgdavo slėptis į rūsį, sakydavo: jei bus lemta gyventi, išliksi gyvas ir aukštutiniame namų aukšte, o jei bus lemta mirti — pagaus tave mirtis ir giliam rūsy. Taip ir buvo. Tą sekmadienį, rugsėjo 8, su draugais einant pamaldų į bažnyčią ir leidžiantis laiptais žemyn, pasigirdo aliarmas sirenų. Kai visi namo gyventojai bėgo slėptis į rūsį nebebuvo įmanoma lipti aukštyn; kad ir prieš savo įsitikinimą, į rūsį nuėjo su visa srove ir Rimkūnas. Ir ten sutiko jį mirtis. Jo kambarys liko bombų nepalietas.

Nedideliame bėglio nešulėlyje liko ir spaudai rengiamas novelių rinkinys, kurį žadėjo pavadinti "Kruojos dukterys" (Kruoja—upelės vardas) ir kiti rankraščiai. Visa palikiną kažkas paėmė globoti. Kas, nežinia. Nebėra gyvųjų tarpe nė Stasio Dauno, Rimkūno artimo draugo ir įvykio liudininko, kuris dviejų metų mirties suakčiai parašė "Žiburiuose" (1946.9.14) ir 25 metų suakčiai—"Drauge" (1969 gruodžio 20). To aprašymo iškarpa nusiunčiau į Lietuvą, kur buvo likusi Petro žmona Olė (Brazdžiūnaitė) ir duktė Danutė (Išėivijoje gyvena žmonos brolis inž. Antanas Brazdžiūnas).

Petras Rimkūnas buvo gimęs 1917 m. kovo 14 d. Užvilės km., Saločių vlsč., Biržų apskr. Baigęs Linkuvos gimnaziją (1934) įstojo į Kauno V.D. universiteto technikos fakultetą. Bet patsai daugiau linko į humanitarines sritis, draugavosi su humanitarinio fakulteto literatais. Jau nuo gimnazijos dienų rašė į spaudą. Universitete visomis jėgomis metėsi į žurnalistiką: 1935 m. suorganizavo ir redagavo "Jaunąjį studentą," (leido A. Skirius); šiam sustojus, jo vieton išleido naują laikraštį "Studentų dienos" (1937), kuris turėjo labai didelį pasisekimą studentijoje, ištroškusiame "naujo vėjo."

"Studentų dienos" spausdino gyvų straipsnių studentų veiklos klausimais, jų literatūrinės kūrybos, taip pat dėjo ir profesorių rašinių. Palaikyti ryšiams su užsienio studentais buvo spausdinama

straipsnių, taip pat grožinės literatūros vertimų prancūzų bei vokiečių kalbomis. 1937-8 m. P. Rimkūnas išvyko į Paryžių įsigyti daugiau žurnalistikos žinių; tuo metu laikraštį perėmė redaguoti kiti studentai. (Rimša, Slapšinskas). Grįžęs dirbo Šv. Kazimiero knygų leidybos draugijoje, "XX amžiaus" redakcijoje, bendradarbiavo "Sakalo" leidykloje. Vėliau buvo paskirtas Maironio literatūros muziejaus bendradarbiu.

P. Rimkūnas buvo labai uolus ir energingas spaudos darbininkas nuo pat gimnazijos dienų. Jo raštų-eilėraščių, korespondencijų, straipsnių, interviu, spausdino "Ateities Spinduliai," "Ateitis," jo paties redaguoti studentų laikraščiai, literatūros žurnalas "Dienovidis," "Naujoji Romuva" ir kt. Rašė intriguojančius reportažus ir straipsnius kultūros temomis, vis labiau sukdamas į beletristiką. Iš beletristikos darbų sudarė novelių romaną "Kiemėnų kaimas," kurį išleido 1943 m. Jaunimui parašė ir 1943 m. išleido apysaką "Našlaitėlė." Išvertė S. Berghofo apysaką "Be motinos" (1939). 1955 "Darbininkas" išspausdino jo didelę apysaką "Ant prakaituotos žemės."

Aukštaičių kaimo žmonės jam buvo arčiausia prie širdies—jis jų gyvenimo būdą geriausiai pažino, jis juos vaizdavo gyvai, šiltai, jautriai, gerai įsijausdamas į jų vidinį pasaulį ir kartu nepalikdamas skaitytojo neįdomios vaizduojamais asmenimis. Rimkūno rašymo stilius artėjo prie nuosaikios realizmo, pasakojimo kalba sklandi, lengva, dialogai natūralūs.

Visa spauda, kur P. R. bendradarbiavo, šiandieną nepasiekiamą, o surinktas literatūrinis palikimas sudarytų didžiulį tomą. Pasirašydamas vardu bei pavarde (ar slapyvardžiais) P. Rimkūnas yra nemažai spaudinęs karo meto leidžiamuose laikraščiuose ir žurnaluose. "Savaitės" novelės konkurse P.R. yra laimėjęs novelės premiją, pasirašęs slapyvardžiu (moterišku) ir jo neatskleidęs.

Skaitytojams padedant, gal išėivijoje būtų galima surinkti jo periodikoje spausdintos novelės ir atgamtinti dingęs rinkinys "Kruojos dukterys."

Ši novelė "Skausmas" yra paimta iš "Literatūros metraščio," atspausdo be vokiečių cenzūros leidimo 1942 m. (b.b.)

BARBORA Kimbrienė šiandien buvo labai sužiusi. Ji plyšo ant vyro, ši išleisdama į malūną, paršais išvadino vaikus, besiterlenančius prie tvenkinėlio, špygomis nukaišė kaimynę Antaniene, kai šioji pakeltu balsu liepė tvartan uždaryti kiaulę, jos daržė pridariusią eibių. Barboros nirtulinga nuotaika ir darbą mušo iš rankų. Ryta, tik susipiovusi su vyru, asloje paliejo pilną kiaulviedrį pamazgų. Vėliau bešluostydama išmetė pačią gražiausiąją lėkštę. Jos šukės su perkūnėliais išskydo grindyse.

—Vis dėl to kaplio, kad jis kur pasikartų . . . —Negalėjo Barbora atleisti vyrui. Per paskutines kelias savaites į jų šeimos lizdą buvo prigriuvę per daug kartumėlio. Ir dėl to ji kaltino tik savo vyrą, Petrą Kimbrį. Per jo nepriežiūrą vienintelė karvė įklampino į išverstos tvoros žaginius ir nusilaužė koją. Vėliau nežinomi vagys iškraustė gerą puspūrę kvietinių miltų iš priemenės. Nors naktį šuo lojo, bet Petas Kimbrys, nelaimių užgultas, porą vakarų iš malūno sugrįžo šiek tiek trūktelėjęs. Oi, pirtį suruošė Barbora!

—Tu mus be druskos suėsi, girtuokli! Vaikai pliki bėgioja, o jis lakti užsimanė!

—Barbut, Barboryt, žinai—draugai . . . man nė centas neišslydo. Kažkieno ten vardinės ar krikštynos buvo . . . Barboryt, nepyk: aš tau kvartūką, ech — su narcizų žiedeliais . . .

Nebeklausė ji Petro žodžių. Tik švaistėsi, gaudė orą palysusiomis rankomis ir be perstojo tai verkė, tai šūkavo.

Nespėjus šiam potvyniui atslūgti, į beblėstantį šeimos laužą vėl užsipylė tiek benzino, kad ugnis jau nušvietė toli ir plačiai. Viena kaimo moterėlė prieš porą dienų Barborai tyliai į ausi pašnibždėjo:

—Kai toks vyras, taip ir nelaimės jus vėl slėgia . . . Ką čia, geriau nė nesakyti.

—Vėl kas? — susidomėjo Barbora. — Sakyk, sesut. Gal tas kaplys ką padarė?

Kaimynė žinojo, kad Barbora dūsdama puls klausti. Ji apsidairė, smulkiu žingsneliu pabėgusi pasižiūrėjo į vieną gričios galą, į kitą, lyg bijodama, kad kas baisiosios paslapties dar prieš laiką nepavogtų.

—Ta Mikasė, žinai, Dilindų pusmergė, taip moka garbanėles išraityti, kad oi, oi, oi. Bet ką aš čia, kvailė . . . Geriau pasakyk, kas pas jus geresnio.

Moterėlei suminėjus Mikasės vardą, Barbora nuraudo, it žarija. Ji nujautė, kuo viskas kvepia. Senu ipročiu pakėlė aukščiau nudribusį sijoną, išsprendė rankas ir, atstačiusi krūtinę, slinko šnairuodama į moterėlę.

—Tu visuomet ką nors iš piršto išlauži, džiūsna! — Iširdusi Barbora tiek priartėjo, kad moterėlė, baimės pagauta, atatūpsta spurdino atgal. Kai tarpas tarp moterų padidėjo, viešnia pakėlė pirštą į dangų ir garsiai suriko, kad visame kaime būtų girdėti:

—Jei aš nemačiau, tai Jis matė, kaip tavo Petriukas meilinosi prie Mikasės. Jis jai ir skarelę nupirko, tą gali visas svietas paliudyti . . .

—Von lauk, svetimo užančiaus uostinėtoja! Lauk . . .

Barborai akys apžlibo, galva svaigo. Ji negalėjo suprasti, kaip dabar taip nelaukta

Petras ėmė ir sukvailiojo. Atsisėdo po uosiu ir ilgai galvą laikė rankomis suspaudus. Ją ten surado ir iš malūno grįžęs Kimbrys.

—Vėl kas ką pavogė? Jei klausiu — atsakyk.

—Svetimoteriautojas — ji klaikiai suriko ir pakilusi nuliukošėjo. Tik vėliau Barborai liežuvis atsirišo. Ji rėkė, šaukė dangaus keršto, išklojo skarelės bylą ir nučaižė Mikasę.

KIMBRYs buvo pritrenktas. Jo giedras žvilgsnis apsiblausė. Sunkiausiai širdį spaudė tai, kad Babora nedavė nė žodeliu pasiaiškinti. Tik jis, prie jos priėjęs, pradės kalbėti, ji purkš purkš — ir bėga į pakampę.

Tokia visą šeimą slėgianti nuotaika neatslūgo iki šio ryto. Kimbrys, kaip visuomet, atsikėlė labai anksti. Apruošė gyvulius, apibėgo nedidelį ūkėlį, iš javų prabėgomis išrovė belendančią usnį ir rengėsi į malūną. Barbora, jau kelias dienas nieko nedariusi, dabar įrišo gniūžtelin maisto ir ikišo jo švarko kišenėn. Kimbriui, rodos, širdį kas būtų švelnia ranka paglostęs.

—Barbut, mesk iš galvos įtarinėjimus . . . Nė nepagalvojau, kad iš tos skarelės kiltų toks gaisras.

—Visas kaimas apie tave kalba . . . Aš neturiu kur akių bedėti. Ką aš padariau, kad mane taip liežuviai persekioja? . . . Ji, susiėmusi galvą, trūkčiodama verkė, ir Kimbrys matė, kokia jo žmona nelaiminga.

—Užmiršk liežuvius, vėl būsimė laimingi . . . — Jis nieko daugiau negalėjo pasakyti, nes jo burnoj strigo žodis ir juto, kad netrukus gali pasirodyti ašaros. Barbora staiga pašoko, išplėtė akis, kaip katė, pasirengusi ginti savo vaikus, ir idūko šaukti:

—Jūs visi švelnūs, kaip šilkas! Jūs užmirštate žmoną, vaikus ir sekiojate paskui piemenes! Mes turime užmiršti! Kad jūs sprandus kur nusiuktumėte . . .

—Barbut . . . — Bet ji nutilo ir išbėgo iš gričios.

Ši diena jai buvo pati sunkiausia. Ne tik nesisekė darbas, bet ir baisios mintys lindo į galvą. Bevelėjant tvenkinį baltinius, jos akyse lyg sutviskėjo gaisras, lyg gričia degtų. Pašokusi suriko. Bet ugnies nebuvo matyti, tik ramiai pavasario saulės spinduliai žaidė languose ir mirguliavo šviesos atšvaistėmis. Vėl ją traukė nueiti į malūną, apsikabinti vyrą, paguosti.

Kai taip suižusią ją užkalbino žodžiai: “Padėk, Dieve,” Barbora tik tik nuo liepto neįkrito į tvenkinį.

—Ir išgąsdinai, Mickien, kad tave kur . . .

To paties kaimo gyventoją Mickienė buvo geriausia Barboros draugė. Jos dažnai susitikdavo ir nuoširdžiai išsikalbėdavo. Mickienė didžiai nustebo, pamačiusi geros Barboros akyse ašarų žymes:

—Kas, sesut, vėl nelaimės tave prispaudė?

Ir Barbora jai atskleidė visą jos šeimos paslaptį.

—Nedovanosiu tam kapliui, jei šioj pasakoj bus bent grūdelis teisybės — baigė ji ir nelaimingu žvilgsniu pažiūrėjo į draugę. Mickienė garsiai nusijuokė

—Vaikeli, tu vaikeli, matyt, dar karščiau

ėmei savo Petruką mylėti. Didele meile visuomet vejasi pavydas. Ir pasitaikyk tu man tada sykiu su ponu būti. —Vėl Mickienė sočiai nusijuokė.

—Praeitą ketvirtadienį aš užėinu į krautuvę šio to nusipirkti. Gi žiuriu — malūno ponas skareles bevarto. Prie jo priėjau ir pasakiau:

—Kam, — sakau, — ponas tas skareles? Juk moterų nebeturite. Amžiną atilsį gera buvo ponia, duok jai, Viešpatie, dangaus karalystę . . .

—Mikasei, — sako jis. — Ji gražiai vaikus prižiūrėjo.

TAI IŠGIRDUS, Barboros akyse pasipylė džiaugsmo kibirkštėlės. Ji užmiršo koją nusilaužusią karvę, užmiršo pavogtus miltus, o tik viena žinojo: jos Petriukas nekaltas, pikti liežuviai prie jo neprilips.

—Mickien, kokia aš laiminga, kokia laiminga! — Ji pašoko nuo liepto, prisispaudė prie draugės ir ją bučiavo.

—Tu nežinai, kaip aš Petrą myliu . . . Jis man visuomet atrodė geresnis už kitus.

Ji, išleidusi draugę, laukte laukė popiečio, nes tada turėjo grįžti vyras iš malūno. Barbora galvojo, kaip ji džiaugsis ir kaltins save, pasakodama Petrui tą juokingą istoriją. Ji numano, kad jis tada apkabins ją, prasijuoks ir koki švelnų žodį pasakys, kaip sakydavo anomis dienomis prieš penkerius metus.

Tada buvo toks pat žydingas gegužis. Barbora tarnavo pas vieną ūkininką, o Petras pas kitą. Ir jie pirmą kartą susitiko gegužinėse pamaldose, žyding alyvoms. Jis, grįždamas sykiu su ja iš pamaldų, nedaug tekalbėjo, bet jie vienas antrą suprato. Kai užgulė vasaros kaitros, Petras šeštadienio vakare atėjo pas ją ir pasakė:

—Barbut, juk ir mes galim nusipirkti ūkėlį!

Netrukus jie vedė ir nusipirko žemės kasnį. Petras, apvartęs savo dubą, išeidavo kitur parankpelniauti. O kai padidėjo šeima, jis nuolat pradėjo dirbti prie vandens malūno.

Barborai kažkodėl lindo į galvą anos seniai prabėgusios dienos. Ji manė, kad visuomet galėtų būti toks gyvenimas, koks buvo pradžioje: linksmas, skaidrus, saulėtas.

—Niekuomet mūsų laimės nebedrums ašaros . . . — ji pusbalsiai pratarė, nuo tvenkinio bėgdama aptvarkyti gričios. Jos sieloje ruseno šventa palaima.

Tik Barborai įbėgus į gričią, kažkas už durų susibaladojo. Paskui durys atlapai atsivėrė, ir nuo jų pasigirdo pridusęs balsas:

—Kimbrys užmuštas! Jį sudraskė malūno greitratis . . .

Barbora pastyro vietoje, susigriebė už vienplaukės galvos ir negalėjo suprasti: sapnas čia, ar tikrovė. Kai ji baisiomis nuo skausmo akimis pažiūrėjo link durų ir norėjo kažko pasiklausti, nelaimę pranešusio žmogaus ten nebebuvo. Tada suriko Barbora baimės apimtu balsu ir puolė į lauką. Nieko ji nebematė, nors šilta pavasario saulė kepino virš galvos, nors pakiemiuose žydėjo pirmosios alyvos. Žinomą keliu bėgo į malūną, viena sau šūkavo ir virš galvos išmestomis rankomis gaudė orą. Išbėgusi iš kaimo, pajuto tokį nuovargį, kad

pačios kojos sulinko prie upeliūkščio pakriaušės . . .

—Ne, ne! Negali būti . . . Jis gyvas . . . Bet reikia skubėti, gali jam nelaimė atsitikti . . . — Ji kėlėsi ir vėl bėgo, balsu neigdama vyro mirtį.

—Bet jei jis žuvo?! Jei žuvo . . . Dieve, Dieve! — Ir jos mintimis sroveno šio ryto nuotyčiai. Ji bėgdama rovė nuo galvo plaukus ir negalėjo atleisti sau tų grubių žodžių, jam pasakytų išvykstant į malūną.

Barbora bėgdama mato apie malūną susibūrusius žmones. Jie gyvai juda, jaukiasi. Jos širdis jaučia artimą nelaimę, nes kitaip ten nė žmonių tiek daug nebūtų.

—Ne, ne! Jis gyvas . . . — šaukia ji, pribėgusi žmonių kupetą. Niekas jai nieko nesako. Prieš tai ji girdėjo, kaip šūkavo, o dabar, kur ji eina, jie tylūs pasitraukia iš tako.

—Kur mano vyras? Kur mano Petriukas?! — Barbora isteriškai šaukia ir prapliumpa ašaromis. Iš vidaus išėjęs malūno savininkas ima ją už parankės ir veda.

—Jis apie jus šiandien labai daug kalbėjo, — sako savininkas. — Jis jus gyrė, kaip niekuomet, ir buvo nupirkęs dovanų. Bet nelaimė . . .

Barborą atvedė prie nurimusio greitračio. Ji, paklaikusiomis akimis pažiūrėjusi į savo gyvenimą, užtiestą balta paklode, suriko:

—Atleisk man! . . . — ir nualpo. Gulintįjį dengė blankūs šešėliai, susidarę nuo malūno kryžiauvonių. Ir jie prisidėjo prie Barboros skausmo.

Kas laimėjo “Lietuvių Dienų” metiniame piknike

1984 m., rugsėjo mėn., “Lietuvių Dienų” loteriją pravedė Feliksas Masaitis, sekretoriaujant Liucijai Mažeikienei. Bilietų traukėjomis buvo pakviestos Daiva Čekanauskaitė ir Rūta Skiriūtė.

Didžiausias dovanas laimėjo: Juozas Dženkaitis, Glendale, Ca. -500 dol., ir Alfonsas Sabaliauskas, Santa Monica, Ca. -dail. J. Bagdono paveikslą.

Kiti laimėtojai plokštelių ir knygų buvo: S. Domkus, Los Angelyje, dr. A. Milaknis, Santa Monikoje, Sisters of Immaculate Conception, Putnam, CT. Adrija Karaliūtė, Los Angeles, Anthony Survilla, Sacramento, PA., Juozas Bagdžius, Čikago, IL. Violeta Balčiūnas, Sharon, MA., Marija Gliaudienė, West Covina, Ca., S. ir J. Narbutas, N. M. B., Florida, dr. A. Kontvis, Westminster, Ca., A. Urbanczyk, Melrose Park, IL., Lituanus, Chicago, IL., Alphonse Trainis, Fierfield, CT., A. J. Kuprėnas, Rancho Palos Verdes, Ca.



NE ŽEMĖS HORIZONTAI

PRANAS PUSDEŠRIS

(Tėsinys)

ŽYGMANTAS: Laisvės gana tik jos nepa-
ragavusiam.

KARALIUS: Brangioji karaliene. Lietuvi
lenkas niekuomet neskaitys lygiu. Jei ly-
gus jis, klasta ir pinklėmis pažemins jį,
savo vergu pavers . . . Gėdą dažnai išgy-
venu—karalius nesupranta rašto . . . O
kas kaltas dėl to?—Tėvo Jogailos dvare
lenkų didikai papirko mokytojus, kad jie
mane nei skaityti, nei rašyti neišmokytu,
nes beraštis esą lengviau bus jiems palenkti,
lengviau sulenkinti. O to jie Lietuvai
visą laiką siekia.

ŽYGMANTAS: Bet, tėve, tu esi Lenkijos ir
Lietuvos karalius.

KARALIUS: Lenkas nesu. Esu lietuvis . . .
O kad Lietuvos esu didysis kunigaikštis,
ne lenkams ačiū už tai turiu sakyti.

KARALIENĖ: Neteisink lietuvių—ir jie klas-
tingi. Juk Vilniuje, kada lenkai po baliaus
miegojo, slapta nusivedė į katedrą tave
Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu vainika-
vo. Ir tik tavo garbei suskambė viso mies-
to varpai lenkus pažadino. Lietuva bandė
klasta atsiskirti nuo Lenkijos karūnos.

KARALIUS: Nora savo kraštui laisvės nega-
lima vadinti klasta. Tikiu, neužmiršai,
kaip į tai reagavo lenkai.—Pasamdė Such-
tą kad mane nužudytų. O suokalbiui nepa-
sisekus tik tik bėdų verčiami pripažino
mane savo karalium.

KARALIENĖ: Į praeitį grįžti, karaliau. O tai
jau senatvės ženklas.

KARALIUS: Aš dėl savo praeities į Lietuvą
neruošiu žygių, kaip tu į savo tėviškę, į sa-
vo Vengriją. Deja, Kazimieras ten nuvykęs
ras ne tavo praeitį, bet savo ateitį.

ŽYGMANTAS: Gražiai išsikalbėjote. Po to
taurė midaus praverstų. (*Patraukia skam-
balą*) Aš preities nedaug turiu ir man ne-
svarbu, lenkas aš, ar vengras. Jaunystėje
gyvenimas visur gražus. Tačiau, kalbant
apie Kazimierą . . . Jo nuopelnas tik tas,
kad jis už mane vyresnis . . .

5.

(*Ieina Ona*)

ONA: Kuo galiu patarnauti?

KARALIUS: Midaus. Ir užkandžio truputį.

(*Ona nusilenkusi išeina*) (*Žygimantui*) Pra-
dėjęs kalbą tęsk toliau.

ŽYGMANTAS: Sakau, jei tik dėl to, kad jis
už mane vyresnis, Kazimierui skiriate
Vengriją, vertėtų pagalvoti, ar jis tai gar-
bei tinka. Atvirai kalbant, be laiko jis pa-
senęs. Iš vaikystės peršoko senatvėn, jau-
nystės nepamatus. Austrijon vietoj jo ir
aš galėčiau vykti.

KARALIENĖ: Tau reikia daug ligi Kazimie-
ro. Tu esi toli nedašokęs ligi to rimtumo,
ligi jo pasiruošimo gyvenimui. Tau galva
pramušta žaidimams ir linksmybėms. Ka-
raliaus paskirtis ne ta, Žygimantai, visu
pirmiausiai turi surimtėti, o tada ir tau
vietos pasaulyje pasidairysim. Kazimierui
nepavydėk. Jis daugiau vertas, negu Ven-
grijos sosto, ir jo tikėjimas Dievu—žino-
tum, kaip jis tėvams mielas.

KARALIUS: O taip. O taip . . . (*Atsistoja*)
Reikia dar išdininę užteiti. Žygiui tam reikės
juk nemažai dukatų.

KARALIENĖ: Ir man tas rūpi. Palydėsiu.
(*abudu išeina*)

6.

ONA: (*Žaismingai įeina su midum tacoje*)
Pavėlavau. Karaliai jau išėję. Tik vargšas
karalaitis vienas . . . Kaip atsiskyrėlis
saulės išdegintuose tyruose.

ŽYGMANTAS: Ona, eik čia.

ONA: Ištroškęs karalaitis. Tuoju midaus pri-
pilsiu.

ŽYGMANTAS: Jie visi šiandien be galvų.
Vengrija, Čekija ir dar, biesas žino,
kas . . . (*Ona paduoda taurę. Žygimantas
ją apkabina*) O aš lieku be galvos kai
pamatau tave, Ona.

ONA: Atsargiau, karalaiti. Dar kas
pamatys. . . Atsargiau.

ŽYGMANTAS: Broliai į žygį ruošiasi . . .
Ruošiuos ir aš į žygį tave šią naktį
aplankyti . . . Šianakt tu būsi mano karūna
ir sostas.

ONA: Karalaiti . . . Žygimantai . . .

ŽYGMANTAS: Tu mane svaigini, kaip senas
vynas iš Algirdo rūsių . . .

ONA: Žygimantai . . . Nuodėmė . . .

ŽYGMANTAS: Saldumo nėra nuodėmių
saraše. Nei medaus. O Dievas? Tam ir yra,

kad nuodėmės atleistų . . . Ona . . . (*Ona
ištrūkusi pabėga. Ją išsiveja Žygimantas.
Valandėlę scenoje tyla*)

7.

KAZIMIERAS: (*Iėjęs garsiai mąsto*) Prieš
akis žygis . . . Daug dienų aplinkui tik
žengiančių karių ginklų skambėjimas ir
vėjuje šlamančios pulkų vėliavos . . .
Dieve, ar tikrai tokia Tavo valia?

Dar taip norėjau ilgiau Vilniuje pabūti,
baltoje katedroje sielos ramybę pajusti, į
Verkius nukeliauti, kur stebuklingame
paveiksle manęs laukia Mergelė Marija . . .
Vietoj to—į Vengriją . . .

Svetimi, dangu remiantys kalnai.
Svetimi žmonės. Ir aš jiems būsiu sveti-
mas—kalnuose besiilgintis Lietuvos lygu-
mų . . . Ar lietuviškas žvirblis kada nors
išmoks kalnų aru skrajoti? Ar karališką
vainiką pakels mano silpni sparnai?

Erškėčiais vainikuotas Kristau, kartoju
alyvų daržė Tavo ištartus žodžius:—Te-
būna ne mano, bet Tavo valia. Jei reikia
pas Tave keliauti per Vengriją, lenkiuos
Tau. Tebūna Tavo valia.

Gaila man palikti Krokuvą ir Gardiną,
ir Vilnių. Gaila palikti seseris ir brolius,
ypač Žygimantą . . . Viepatie, nebūki
jam rūstus teisėjas, bet mylintis tėvas.
Sugražink jį į savo panašumą ir paveikslą,
iš kurio

(*Negarsiai per garsintuvus giedama giesmė*)

Ausk Marijai giesmės gija
Mano siela nerami
Skelbk gerumą, prakilnumą
Ilgesinga širdimi.
O Mergaite, Tavo kraitis—
Nekaltybė nuostabi:
Mums žavėtis ir gėrėtis
Leisk per amžius Tavimi.

8.

(*Ieina tėvas Bernardas*)

KAZIMIERAS: Tėve Bernardai, ar girdėjai?
(*Klausosi*)

BERNARDAS: Ką, karalaiti?

KAZIMIERAS: Ar girdėjai giesmę? Ką tik
kažkas giedojo “Omni dia dic Maria” . . .

BERNARDAS: Girti totoriai prie vartų sukūrė
laužus šūkauja.

KAZIMIERAS: Ne, tėve . . . Ne jie.

BERNARDAS: Gal ir ne jie. Nežinau. Bet
dūmų kvapas jaučiamas net čia . . . Atė-
jau atsisveikinti su tavimi, Kazimierai.
Palinkėti Danguaus palaimos ir paprašyti,
kad ir karalium būdamas nepamirštum, jog
esi Dievo Tvėrėjo ir Sūnaus Atpirkėjo
pavaldinys. Nepamiršk, ko tave mokiau.

KAZIMIERAS: Brangusis tėve. Tu parodei,
kad amžinąja gyvybe mus maitinančios
šaknys ne Žemėje, bet Danguje, kad valios

pylimas prieš gyvenimo pagundas yra daug svarbesnis, negu pilies apsaugoje, kad garbės fanfaros yra tik tuščios pūslės barškėjimas į amžinatvės grindinį. Ačiū tau.

BERNARDAS: Aš tokiais gražiais žodžiais nesu sakęs, bet . . . prastas mokinyš, kuris nepralenka savo mokytojo.

KAZIMIERAS: Leisk pastebėti—ši kartą suklydai, tėve. Mokytoją Kristų ne tau ir ne man pralenkti. Kalba gali būti tik apie priartėjimą tobulume.

BERNARDAS: Pasiduodu, Ir džiaugiuosi tavimi, karalaiti.

9.

(Ibėga Karalienė su Ona.)

KARALIENĖ: Gaisras pilyje. Visur dūmai!

ONA: Degame. Pašaukit vyrus!

BERNARDAS: Dūmai nuo totorių laužų prie vartų. Praeidamas mačiau.

KARALIENĖ: Tikrai? Ačiū Dievui, nuraminai mane. (Onai) Grižk pas vaikus. Valandėlė aš čia pasiliksiu. Ona išeina) Tėve Bernardai, širdyje turiu abejonę. Mano įpėdininkystę į Vengrijos sostą atmetė Vengrijos didikų seimas. Dabar, girdžiu, ir popiežius palaiko Korvino pusę. Ar Kazimiero žygis nebus išėjimas prieš Bažnyčią?

BERNARDAS: Popiežiaus nuomonė apie valdovų tinkamumą sostui yra privatus jo reikalas ir neturi nieko bendro su tikėjimo dalykais. O jūsų teisė į tėviškę yra jūsų—Habsburgų reikalas, ne Bažnyčios.

KARALIENĖ: Į tėviškę kiekvieno žmogaus prigimtinė teisė. Ačiū, kad sutvirtinai mano ir karaliaus ryžtą.

KAZIMIERAS: O kur mano tėviškė? Krokuva, ar Vilnius.

KARALIENĖ: Tavo tėvas Lenkijos karalius.

KAZIMIERAS: Ir Lietuvos didysis kunigaikštis. Lietuva yra kraštas, kuris gimdo Lenkijos karalius. Ten yra jų tėviškė.

BERNARDAS: (Pataikaujančiai) O Vokietija ir Vengrija Lenkijai pagimdo karalienes.

KARALIENĖ: Ačiū, tėve Bernardai.

10.

(Ieina Karalius ir Vladislovas)

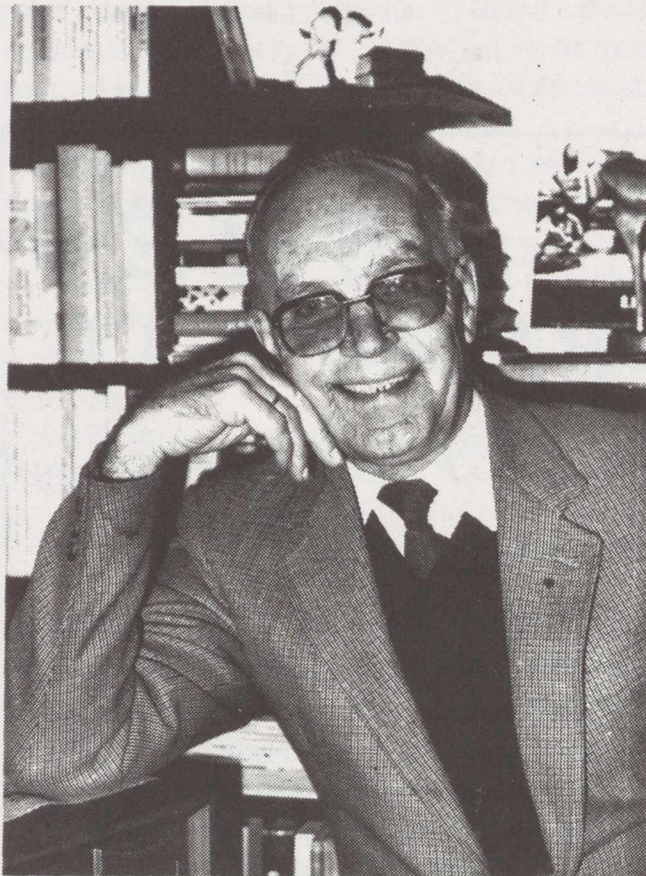
KARALIUS: Atrodo, žygiui pasiruošta . . . O ir tėvas Bernardas čia.

VLADISLOVAS: Rytoj su aušra galėsime pradėti kelionę. Kazimierai, ar tu jau pasiruošęs?

KAZIMIERAS: Siela paruošta. Jai nereikia nei arklio, nei balno.

KARALIUS: Kalbi, lyg kūną namuose paliktum.

VLADISLOVAS: Tai Kazimiero kalbos stilius. Jam vis siela . . .



Pranas Pusedešris

BERNARDAS: Vladislovai, ir tu sielą turi.

VLADISLOVAS: Didelę naujieną pasakei. Ligi šiol nežinojau.

KARALIENĖ: Užteks šaipytis iš rimtų dalykų.

KARALIUS: Kareivių 10,000—būrys nemažas. O dar totorių 1,000 . . . Kitas 1,000 pakeliui žadėjo prisijungti. 12,000 pilnai užteks pagąsdinti vengrų didikų, kurie Kroviną stumia prie karūnos.

KARALIENĖ: Jis nespės atidaryti vartus turkams, kurie kaip skėriai taikstosi nusiaubti Europą ir kraujuje paskandinti krikščionybę.

VLADISLOVAS: To nebus. Mano Čekija ir Kazimiero Vengrija neprileis prie to. Užtrenksim nekrikštams vartus prieš nosį.

BERNARDAS: Dieve, išklausyk jo maldos.

VLADISLOVAS: Maldas palieku Kazimierui ir vienuolynams. Ne melstis Čekijon keliauju.

KAZIMIERAS: Ar galiu įterpti savo žodį? Norėčiau pasakyti, kad juoktis iš maldos ne vieta ir ne laikas, kada keliame sparnus išskristi iš gimto lizdo. Tik vienas Dievas žino, kas ten mūsų laukia. Pasitikėjimas savimi be Jo palaimos kažin, ar pergales mums garantuoja.

KARALIUS: Malda ir kardas reikalingi. Paimkim kad ir Žalgirį, Vytautas vedė pulkus, kovojo, o Jogaila meldė. Kas šiandien gali atsverti, kiek kardas, kiek malda prie pergalės prisidėjo? Taip visuomet būna gyvenime.

VLADISLOVAS: Vytautas turi būti šalia Jogailos. Juk Žalgiryje ir kryžiuočiai meldė.

BERNARDAS: Nors mezgasi idomus disputas, bet turiu atsisveikinti. Po "Viešpaties angelo" varpų vienuolynas uždaro vartus.

Dar kartą Viešpaties globos linkiu karalajams, sveikatos ir ramybės karaliui ir karienei. (Nusilenkia)

KAZIMIERAS: Lig vartų palydėsiu. (Abudu išeina)

11.

KARALIENĖ: Sėsk, Vladislovai . . . Rytoj jau tavęs nematysiu. Tokia jau motinos dalia . . .

KARALIUS: Be ašarų . . . be ašarų bandykime apsieiti.

KARALIENĖ: Išskrisite iš lizdo . . . Dukrelės ištėkės . . . Žiūriu į trupančias pilies sienas ir galvoju, kad panašiai trapi yra ir senstančių tėvų dalia.

VLADISLOVAS: Apie gyvenimo trapumą Kazimieras daugiau galėtų pakalbėti. Jam tema artimesnė. Į savo ateitį žiūrėdamas aš irstančių sienų nematau. Karališka garbė ir Dievo pašaukimas valdyti yra manęs verta Dangaus dovana. Ją aš priimu nemurmėdamas.

KARALIUS: Tik tau sunkus karališkas vainikas. Dėl to kalta tavo pusiau skelianti lietuviška kilmė. Jei ne aš, tikriausiai Vilniuje sėdėtum ir kaip Jogaila—tavo tėvas, paneriuos klausytumei lakštingalų giesmės ligi sušaltum . . . Vladislovai, valdyti reikia save aukštumoje išlaikyti, pasirūpinti savo vaikais, valdovų sostus jiems surasti, taip pat giminėmis. Žinoma, Dievo nepamirštant ir motinos Bažnyčios.

VLADISLOVAS: Dabar karališka garbė man viskas. Vėliau? . . . Gal ateis laikas ir savo vaikais pasirūpinti. Nebijokite, negarbės Čekijoje nei sau, nei jums nepadarysiu.

12.

(Ieina Žygimantas)

ŽYGYMANTAS: Nesuprantu, kas pilyje darosi. Prie vartų totoriai puotą kelia, o čia tylu, kaip bažnyčioj. Atrodytų, kad jie, ne mes į žygį Vladislovą su Kazimieru išleidžiam . . . Tėve, įsakyk sukviest pilėnus, išristi iš rūsų midaus bačkas. Mama, argi žvėrienos karaliaus dvare pritrūko?

KARALIENĖ: Kai tavo, Žygimantai, išleisime . . .

ŽYGYMANTAS: Rytojaus karaliai jau šiandien yra verti puotos, dainos ir šokių. Juk ne iš šermenis išleidžiame. Juk Krokuvoj šiandien ne gavėnia.

KARALIUS: Žygimantai, tavo tokį mėgstu. Midus kiekviena proga tinka, o mes per rūpesčius buvom pamiršę.

KARALIENĖ: Jums tik midus . . .

KARALIUS: Be drėgmės nė karaliai neprigyja. Ypač svetimoje žemėje . . . Žygimantai, patvarkyk reikalus taip, kad tuščiais skilviais nereikėtų šįvakar atsigulti ir midaus taure tik sapnuoti.

KARALIENĖ: Perduok karaliaus įsakymą ir į virtuvę.

ŽYGMANTAS: Ot šitaip tai aš suprantu. Čigonų muziką pakviesiu. Tepratinas valdovai prie vengriškų dainų . . . Vladislovai, padėk man. *(Abudu išeina)*

13.

KARALIENĖ: Kokie skirtingi vaikai . . . Vienas kitam priešingybė. Lyg ne aš viena jų motina būčiau.

KARALIUS: Gediminaičių ir habsburgų kraujas.

14.

(Ieina Kazimieras su Vidmantu)

VIDMANTAS: Atvyko 400 iš Gardino, karaliau.

KARALIENĖ: Tik keturi?

KARALIUS: Pilyje paruoškite nakvynę. Vadus pakviesti vakarienei pas mane. Proga bus lietuviškai pasikalbėti . . . Iš Gardino . . . Senai bebūta.

VIDMANTAS: Klausau ir įvykdysiu, karaliau. *(Išeina)*

KAZIMIERAS: Visur kariuomenė. Pilyje triukšmas, arklių žvangimas . . . O juk tas pats vakaras temsta ir Vengrijoje . . . Žmonės ruošiasi poilsiui . . . O mes rengiamės nunešti kovą ir gaisrus.

KARALIUS: Kovos nebus. Korvinas neišdrįs.

KARALIENĖ: Kariuomenė pagąsdinimui jo reikalinga. Nurimk, Kazimierai.

KAZIMIERAS: Brangiai kaštuojantis pagąsdinimas.

KARALIENĖ: Nesirūpink. Galvok apie tuos, kurie Vengrijoje tavęs laukia išskėstomis rankomis.

15.

(Grįžta Žygimantas su Vladislovu)

ŽYGMANTAS: Įsakymas perduotas į rūsius ir virtuvę. Puota ruošiamą. Žiūrint į jūsų veidus gero vyno taurė jau dabar reikalinga. Kazimierai, gyvenimas—žaidimai, džiaugsmas, laimės pilna taurė. Rytojus ateis savaime.

KAZIMIERAS: Rytojus—išakėta aikštė, kurioje liks mūsų pėdsakai, vedą į amžinybę.

VLADISLOVAS: Garbės saulėtekis vadinasi rytojumi.

ŽYGMANTAS: Baikime tas jezuitiškas kalbas. Šio vakaro prasmė—puota. Rytojus, sakykite, Dievulio rankose . . . O kad mūsų pačių rankos nebūtų tuščios, karaliaus tokajaus paprašykim.

VLADISLOVAS: Tokajaus. *(Žygimantas patraukia skambalą)*

KARALIENĖ: Kazimierai, pratinkis prie vengrų vyno.

ONA: *(Ieina)* Ką liepsite?

KARALIUS: Tokajaus butelį ir taures atnešk. *(Ona išeina)*

ŽYGMANTAS: *(Kazimierui)* Ten karaliaudamas žiūrėk, kad Krokuvoje mums tokajaus nepritrūktų.

ONA: *(Grįžta, pildo vyną ir dalina taures.)*

KARALIUS: O mano viduriams sveikiau lietuviškas midus. Įpilk, Vladislovai, matau, ten ant stalo.

VLADISLOVAS: *(Pildamas)* Pradėsim ižangą į išleistuvių puotą.

KARALIENĖ: Kazimierai, kodėl toks nekalbus? Juk prieš akis graži kelionė, o jos gale—Vengrijos kalnai baltomis sniego karūnomis. Šlaituose žali vynuogynai. . . Tėviškė . . .

ŽYGMANTAS: Nesileisk, Kazimierai, kad vengrai tavo sniego karūna vainikuotų. Sniegas greitai sutirpsta. *(Minutėlė tylos)*

KAZIMIERAS: Laiko žaizdre sutirpsta ir aukso karūnos . . . Vladislovai—ir tavo siekiama garbė . . . Ir puotų linksmybė, Žygimantai, nukerpa tylą . . . Kada nors visi susirinksime tenai *(Rodo į viršų)* ir pamatysime, ko mūsų garbė, džiaugsmas ir karūnos buvo vertos. *(Vieniši varpo dūžiai)*

Štai, skambina Viešpaties angelui, kuris apreiškė Mergelei Marijai didelį džiaugsmą, kad ji bus vainikuota Dievo Sūnaus Motinos ir Dangaus Karalienės karūna . . . Nulenkime Jai galvas maldoje. *(Kai kurie atsistoja, nulenkia galvas, persižegnoja. Varpas tebeskamba.)*

U Ž D A N G A



II VEIKSMAS

Krokuva 1483 m. Karaliaus pilies vidus. Pirmo veiksmo dekoracijos su mažais baldų pakeitimais. Už durų ir lango angos, vietoje I veiksmo buvusio žalumo, oranžinės rudens spalvos, suteikiančios scenai išskirtiną nuotaiką.)

1.

BERNARDAS *(Padedą skaitytą knygą)*. Istoriją įvairių pasitaiko, bet gyvenimo tekmeje visos nugrimsta. Ir tėvo Dlugošo metraščius jau dulkės kloja . . . Šviesioji karaliene, iš Vilniaus grįžęs tiesiog negaliu atpažinti Kazimiero. Sublogęs taip. Pamėlęs. Ir kalbos jo — ne šia Žeme gyvena. Sakau, gal daktaro garsaus reikėtų?

Gal jis surastų vaistų Kazimierą gyveniman gražinti?

KARALIENĖ: *(Siuvinėdama)*. Buvo ir daktaras. Ne vienas. Visi jie Kazimiero ligos neranda. Kažkoks nežinomas nykimas. O vienas jų net patarė apvesdinti. Sako, gal moteris jį pagydytų.

BERNARDAS: Surado vaistą . . . Be jo gyvenimą baigiu gyventi. Atleisk, karaliene, ne šeimos esu žmogus . . . Kiek aš žinau, liga iš Vengrijos sugrįžus prasidėjo. Prieš tai buvo linksmas, žvalus.

KARALIENĖ: Dėl nesėkmės Vengrijoje ne jis, bet aš susirgti turėjau. Praradau tėviškę, viltis į ją.

BERNARDAS: Kazimieras, matyt, prarado kažką daugiau . . . Gal tai noras gyventi. Gal dingusioje garbėje pajustas Žemės gyvenimo prasmės trapumas?

KARALIENĖ: Gyvenimas yra lankstus, tik reikia tvirtos valios jį palenkti . . . Savo valia gal ir perdaug pasitikėjau ir likau nesėkme nubausta.

BERNARDAS: Perdaug palenkta ir beržo rykštė lūžta.

KARALIENĖ: Kas galėjo žinoti, kad išdeprituks pinigų ir kad neapmokėta kariuomenė išsiskirstys dar Vengrijos nepasiekus.

BERNARDAS: Šviesioji karaliene, gal verta pabandyti jam duoti rupios lietuviškos duonos su keptomis kriaušėmis? Nuo vaisio to vienas brolis Vilniuje iš panašios ligos pagijo.

KARALIENĖ: Kuo lietuviška duona skiriasi nuo Krokuvos duonos? Gal ašakų joje daugiau?

BERNARDAS: Nežinau, karaliene, bet kartais gimto krašto ir žemė ir oras gydančiai veikia.

KARALIENĖ: Gerai, pasiūsiu pasiuntinį į Vilnių.

BERNARDAS: Reikėtų gal ir sargus arčiau jo pastatyti. Rodos, jau pasakojau, kad jam esant Vilniuje sušalusi ji rado besimeldžianti prie uždarytų katedros durų naktį. O ir Krokuvoje naktimis bažnyčias lanko . . . Ne jo sveikatai ta vienuolynų savanoriška kančia.

KARALIENĖ: Mano motiniška širdis nujaučia—nebus gerai . . . Išsiunčiau pasiuntinius į Liubliną karalių namo parkviesti. Gal jis savo lietuviška kalba Kazimierą prablaškys? Gal į pušynus reikėtų jį išvežti?

BERNARDAS: Pasitikėkime Dievu, šviesioji karaliene. Tik vienas Jis žino, ko Kazimierui reikia.

(Bus daugiau)



Gauta iš Lietuvos

TIES TĖVIŠKĖS ŠULINIU

Baladė mirusiai motinai

Ach, kaip skauda dangaus akys,
Mano plyštanti širdie!
Lyg saulėgraža prie tako
Dar į saulę pakirdėk!
Taip nuo saulės akys skauda
Sergančiam žvaigždžių liga,
O tos akys plauko, maudos
Drumzliname lovyje...

Čia prie šulinio arti
Plaukia Joninių naktis,
Kur senelis po klevu
Plakė dalgę "tuk tuk tuk",
Dalgę žvilgančią žalčiu,
Dalgę drebančią šalčiu...

Ties tuo šuliniu gimtuoju
Sutemoj vinim liūdnai
Brolis kala Mamai "oži",
Ant kurio gulės jinai
Tarp gėlių ir tarp raudos
Ant ilgos, plačios lentos...

Tamsios vargšės tavo akys
Tvinsta naktine liūtim,
O prie kojų inkščia, plakas
Senas šuo, kurį naktim
Ir dienom Mama maitino.
(Ar tas šuo šią žinią žino?..)

Ten senelis vandenim
Girdė arklius iš medinio
Lovio žiemą, rudenim...

Šulinys. Naktis. Ir kala
Liūdinčias sunkias lentas
Motinai sūnus išbalęs,
Sunkiai keldamas rankas.
Kala baltai Mamai "oži"
Katafalkui amžinam.
Mato šliaužiant tamsų vėžį
Brolis nuosavan naman...

Sudejuoja senas vėjas,
Šaltas vėjas naktį.
Vaikšto vėjyje pjovėjas
Vėžio žingsniais lietuje.
O vėžys jau ranką griebia
Broliui žnyplėm alkanom,
Piktas alkanas pjovėjas
Pabare brendęs kieman.

Keliame ant "ožio" Mamą
Savo rankomis gyvom.
Oi, kaip skauda akys mano,
Kaip sunku visiems vaikam!..

Priemenėje garnos tyli.
Įtempta šalta tyla —
Nei senelis nepakyla,
Neibe Tėtė, nei Mama.

Skauda gelia mūsų akys, —
Taip tušti tėvų namai.
Priemenėj "ožiai" belaukia.
Kam? Kada? Ar tu žinai?
Tik beržai baltieji ošia,
Ošia lopšine tuščia...
Kitas brolis Dievą drožia
Vai toli toli nuo čia...

Šaukia gervės, neprišaukia
Ščia liūdinčios širdies.
Klykia svirtis. O nejaugi
Brolis josios negirdės?!

Ir senelis, toks laimingas,
Jaučio nevarys vaga —
Miega po žeme varginga,
Glėbdamas vaikus drauge.

Nebebrauks skaryte skruostų
Laukianti vaikų Mama, —
Daug sudėjo vargo bluostų
Ji senam tėvų name.

Kas budės bemiege naktį
Sename vilčių name?
Guli Motina ant "ožio"
Ašarota skaryte.

Čia pametęs dalgę plakti
Tėtė atvedė mane
Į pasaulį, davė rakta
Po ta linge medine
Į gyvenimą, į didį,
Į šviesių svajonių skrydį...

Ach, kaip skauda, gelia akys
Mirusių vilčių namuos —
Širdis daužos, kenčia, plakas
Be namų širdies — Mamos.



Vienos iš įspūdingiausių ir prasmingiausių religinių ceremonijų šiuo metu Lietuvoje yra laidotuvės. Ne didžiuosiuose miestuose, kaip Vilnius, Kaunas, ar Šiauliai, bet gilioje provincijoje, sename tradiciniame kaime, kur dar nenugriauti tėvų namai ir nesunaikintos gimtosios sodybos.

Į laidotuves susirenka šimtai giminių, artimųjų ir pažįstamų iš apylinkių ir iš tolimųjų vietų. Laidotuvių maldose dalyvauja net keletas ar keliolika kunigų. Ilga velionies palyda į kapus nusitęsia per laukus, tarytum mistinė procesija. Graudūs giedojimai virkdo artimųjų širdis ir net šaltąją Lietuvos laukų žemėlę...

Ir velionies parengimas tai paskutinei kelionei atliekamas ne oficialių laidotuvių istaigų — savųjų rankos sukala "oži", ant kurio dedamas karstas būdinėms — paskutinėms gedulo maldoms namuose.

Ši baladė poetine forma vaizduoja tokį paskutinį patarnavimą Motinai. Atsiuntė vienas brolis kitam broliui, dailininkui ir skulptoriui, gyvenančiam Amerikoje.

NUO POEZIJOS IKI LITERATŪROS ISTORIJS

Pranui Naujokaičiui atminti

Šie metai buvo nuostolingi mūsų išeivijos literatūrai: per trumpą laiką netekome trijų vyresniosios kartos rašytojų: New Yorke mirė Stepas Zobarskas, vienas geriausių jaunimo rašytojų ir Manyland Books leidėjas; Sydney (Australijoje)—Marija M. Mikolaitytė-Slavėnienė, poetė ir atsiminimų autorė apie brolių Vincą Mykolaitį-Putiną, o rugpiūčio 12 d. Petersono ligoninėje, vos trejetą dienų pasirgęs, atsiskyrė dar vienas mūsų išeivijos rašytojas—Pranas Naujokaitis, literatūros istorikas, kritikas, beletristas ir poetas. Palaidotas iš Petersono Šv. Kazimiero bažnyčios Šv. Jono kapuose.

Liko žmona Mikalina (buvo antrą kartą vedęs), duktė Dalia su šeima, ir sūnus Gediminas su žmona.

P. Naujokaitis buvo gimęs 1905 . Zapartynų km., Šakių apskr. 1927 m. baigė Šakių Žiburio gimnaziją ir įstojo į universitetą Kaune. Studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą, vokiečių kalbą ir pedagogiką. Jo profesoriai buvo prel. Mačiulis-Maironis, J. Eretas, St. Šalkauskis, V. Mykolaitis-Putinas, Pr. Dovydaitis ir kt. Priklausė studentų menininkų draugijai “Šatrija” ir 1930 buvo jos pirmininkas.

1933 m. baigęs mokslus, septynerius metus Ukmergės gimnazijoje mokė lietuvių kalbą ir literatūrą, o nuo 1941 iki 1944 m. buvo tos gimnazijos direktorium.

Karo metu pasitraukęs iš Lietuvos gyveno ir mokė Detmoldo ir Augustdorfo liet. gimnazijose. 1949 m. atvykęs į JAV-bes, apsigyveno Brooklyne. Čia, kur susispietęs didžiausias didžiojo New Yorko lietuvių skaičius, P. Naujokaitis buvo vienas iš lituanistinės šeštadienio mokyklos steigėjų ir jos vedėjas (1950-52) ir mokytojas (iki 1953). Po to ketverius metus redagavo laikraštėlį vaikams “Eglutė.”

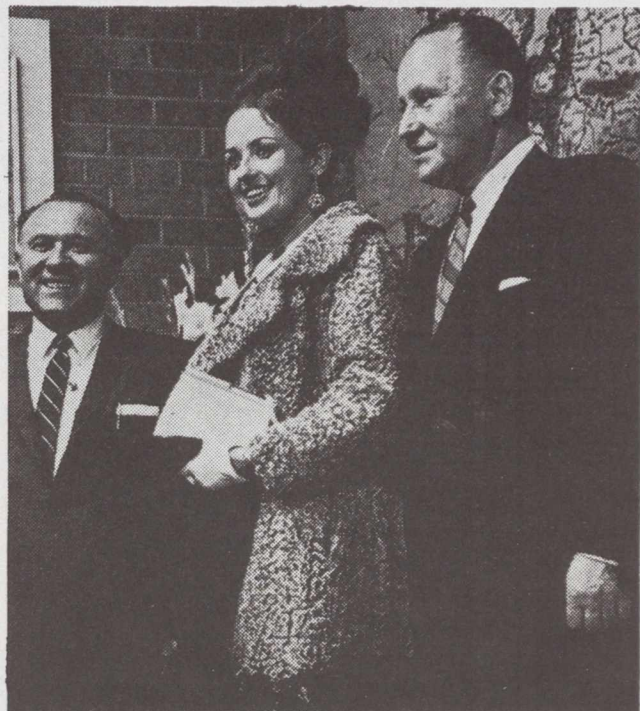
Vėliau persikėlė į New Jersey valstiją, kur gyveno išėjęs į pensiją. Visą laiką aktyviai reiškė lietuvių kultūrinio gyvenimo dirvoje, bet ypač veiklus buvo literatūros srityje, nepaleidęs plunksnos iki paskutiniųjų dienų, kai dėl nusilpusio regėjimo žmonos padedamas skaitė veikalus, juos recenzavo—paskutinis jo darbas buvo Alės Rūtos romano “Pirmieji sveturi” recenzija, pasiūsta “Tėviškės žiburiams,” kurių jis buvo nuolatinis recenzentas.

Rašyti ir spausdinti Pr. N. pradėjo paskutines gimnazijos klases lankydamas: 1926 m. “Ateitis” išspausdino jo publicistinį reportažą, o 1927 pasirodė jo pirmieji eilėraščiai. 1930 m. išleido eilėraščių rinkinį “Prie svyruojančių beržų.” Kad ir nuoširdi poezija, atmiešta gausia romantikos doze, parašyta tradicine forma, kitų literatų, kryptančių į modernizmą, buvo priimta gana skeptiškai ir poetui ryškesnės ateities nežadėjo. Tada autorius pasuko į kritiką: nuo 1932 m. buvo nuolatinis “Naujosios Romuvos” grožinės literatūros recenzentas.

Nusikėlęs į provinciją ir eidamas jauno mokytojo pareigas, pakankamai turėjo pedagoginio ir klasės darbo, tat ir literatūros baruose maža besirodė. Vėl literatūriškai atkunta tik Vokietijoje; išitraukia į spaudos darbą—1946-49 m. buvo vienas iš “Lietuvių žodžio” redaktorių ir bendradarbių. Iš literatūros pamokų konspektų sudarė lietuvių literatūros vadovėli, kuris 1948 m. buvo išleistas atskira knyga: vadovėliu naudojosi lietuviškos gimnazijos Vokietijoje ir lituanistinės šeštadieninės mokyklose, daugeliui lietuvių persikėlusiu į JAV-bes.

Į grožinę literatūrą P. Naujokaitis vėl grįžo atvykęs į JAV-bes, tik ši sykį nebe į poeziją, bet beletristiką. Tai buvo naujas autoriaus gimimas. Susikaupęs gyvenimo patyrimas, pergyventi momentai, nauji kraštai, nauji žmonės davė impulso ir naujai kūrybai. Neabejotina, kad kaip ne vieną kitą, taip ir P. Naujokaitį, bus paskatinę “Draugo” skelbiami kasmetiniai romano konkursai. 1959 m. pasirodė didžiulis (500 puslapių) romanas “Upeliai negrįžta į kalnus,” nesenais pergyvenimais netekus tėvynės išsiliejusi upė. Aplinkinis pasaulis, patirtos kančios ir nelaimės, išsiskyrimai ir susitikimai—visi žmogiški pergyvenimai ir nuotaikos randa atgarsį autoriaus sieloje ir išreiškiama sklandžiu, lengvu pasakojimu nevengiant lyrikos nei sentimentų. Daug vidinės šilumos, net ir tragiškais momentais nestokojama viltingo žvilgsnio.

Po trejų metų (1961) pasirodo antras P. Naujokaičio romanas “Įlūžę tiltai.” Jame vaizduojama žmonės, netekę tėvynės, atvykę į naują kraštą ir besirengią išikabinti į naują gyvenimą. Jie supranta, kad “kas nuskendo



“Draugo” romano konkurso premijos įteikimo šventėje Chicagoje kovo 5 d. Iš kairės: premijos mecenatas V. Petrauskas, Metropolitan operos solistė Lilija Šukytė, premijos laimėtojas rašytojas Pr. Naujokaitis.

Presentation of the award in literature to Pranas Naujokaitis.

—Photo Ged. Naujokaitis

praeities laiko gelmėse, niekados nebegriš...”, tik begirdėsim “kad ten gaudžia mūsų jaunystė.”

Į “nuskendusius” praeities pasaulius, į Nepriklausomybės laikus autorius nukelia skaitytoją.

Trečiajame romane “Žydinčios dienos” (1967), už kurį laimėjo “Draugo” romano konkurso premiją, čia iškyla gražiosios ir laimingosios Lietuvos krizinės dienos. Vietomis schemastiškai, bet su entuziasmu, be jokio didesnio debesėlio, vaizduojamas to laikotarpio kaimo gyvenimas.

Ketvirtame savo romane “Pasisėjau žalia rūtą” (1972) autorius sprendžia mišrios šeimos klausimą. Iš tikrųjų romane dar nėra mišrios šeimos, bet prie to jau einama. Petras Balanda iš gimnazijos išvežtas į Vokietiją darbams, baigęs mokslus atvyksta į JAV, išigyja chemiko

(Nukelta į 16 psl.)



Įeina į Šv. Mykolo katedrą švesti šv. Kazimiero sukaktuves. Iš kairės: Vysk. A. Deksnys, vysk. V. Brizgys ir vysk. P. A. Baltakis, O.F.M.

Celebrating St. Casimir's anniversary at St. Michael's Cathedral. From left: Bishop A. Deksnys, Bishop V. Brizgys, and Bishop P. A. Baltakis, OFM.



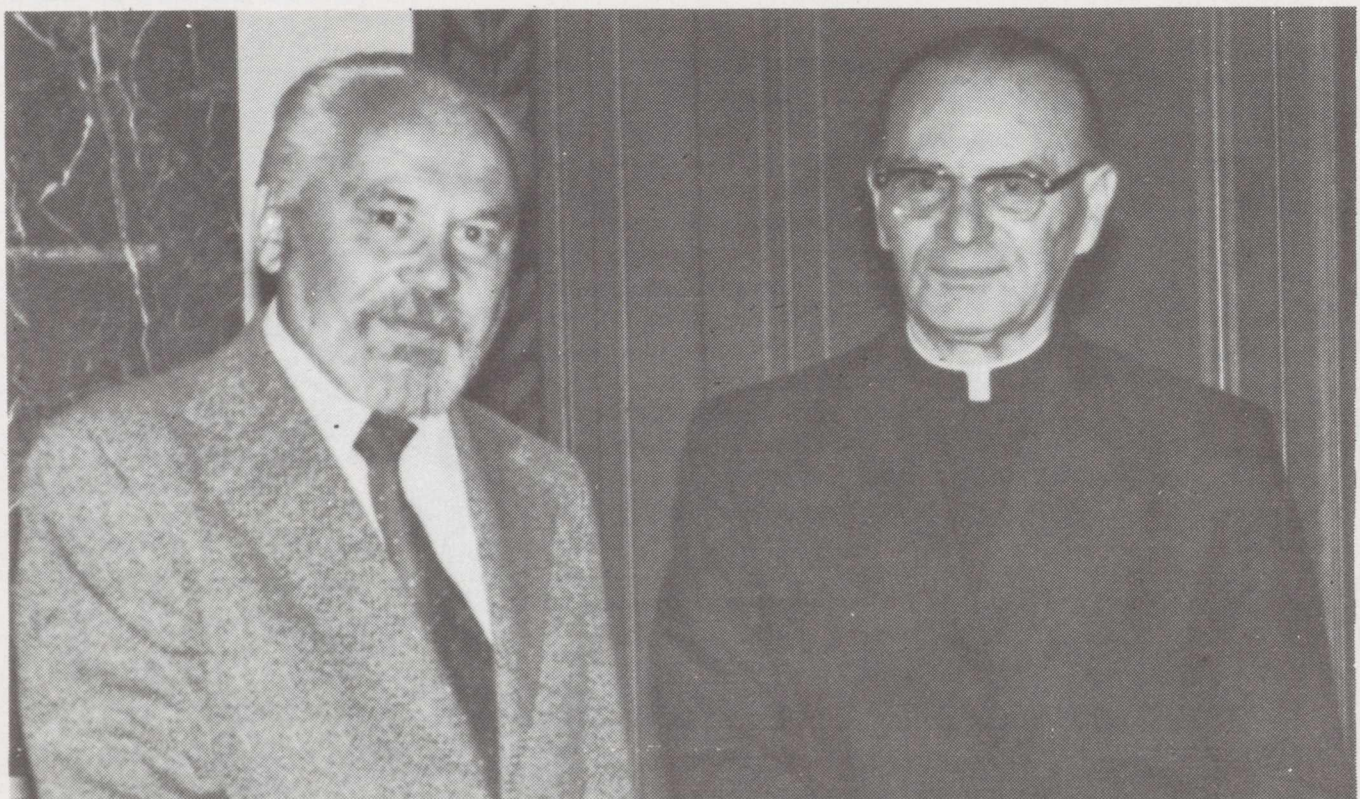
Komp. Darius Lapinskas, šv. Kazimiero reng. komiteto pirm. dr. J. Sungaila ir solistė Gina Čapkauskienė.
—Nuotr. V. Bacevičiaus

Composer Darius Lapinskas, St. Casimir commemoration committee chairman Dr. J. Sungaila, and soloist Gina Čapkauskas.



Po operos "Dux Magnus" į sceną iškviesti: K. Bradūnas-libreto, D. Lapinskas—muzika, A. Čapkus-burtininkė, S. Žiemelytė-karalienė, ir kiti.
—Nuotrauka V. Bacevičiaus

After the presentation of "Dux Magnus": K. Bradūnas, librettist; D. Lapinskas, music; A. Čapkus, sorceress; S. Žiemelis, the queen, and others.



Kun. P. Gaida, "Tėviškės Žiburių" redaktorius ir rašytojas K. Bradūnas, "Dux Magnus" libreto autorius.
—Nuotr. V. Bacevičiaus

Rev. P. Gaida, editor of "Tėviškės Žiburiai" and poet K. Bradūnas, librettist of "Dux Magnus."

Pranui Naujokaičiui atminti...

(Atkelta iš 15 psl.)

specialybę, gauna gerą darbą, arčiau susipažįsta su bendradarbe Erika (vokiečių kilmės mergaite) ir rengiasi sukurti šeimą. Erika pasižada išmokti lietuvių kalbos, Ji jau šiek tiek susipažinusi su lietuvių gyvenimu ir lietuviškąja kultūra. Visos problemos ir visa šeimos laimė ar nelaimė ateityje.

1959-1982 laikotapy išleido 4 poezijos rinkinius ir pasakojimų knygele jaunimui. 1982 m. išleistas poezijos rinkinys "Saulėleidis" lyg ir užsklendžia visą autoriaus vidaus pasaulį.

"Žinau, kad baigias mano laikas
Ir skolinuos aš valandas,
Kol leista tai daryti,
Iš amžinybės laikrodžio."

Didžiausias ir svarbiausias Pr. Naujokaičio literatūrinis darbas yra 1972-76 m. išleistas 4 tomų "Lietuvių literatūros istorija," sudaranti apie 2000 puslapių. Tai didžiulė, vieno žmogaus pečiams net per sunki, našta. Bet Naujokaitis ją pakėlė. Surinkęs galybę medžiagos, jis plačiai aptarė šių dienų išeivijos ir Lietuvoje kuriamos naujosios literatūros, plačiau ar siauriau, bet saikingai su moksliniu rimtumu žvelgdamas į daugelio laikotarpių ir dar daugiau autorių kūrybą, kruopščiai aptardamas rašytojų gyvenimą, jų darbus, suminėdamas ir panagrinėdamas atskirus veikalus, ne visur pats teigdamas savo sprendimus, bet pasiremdamas ir kitų nagrinėtojų darbais bei citatomis. Profesoriaus V. Mykoliaičio šaltas objektyvumas, akademinis priėjimas prie kūrėjo ir jo veikalo, prie meninių kūrybos gelmių bus padaręs didelės įtakos ir jo mokiniui Pranui Naujokaičiui.—J. Br.

L.D. KOMPIUTERIO FONDUI

Gautos aukos :

Po 500 dol.—

Leonardas Baltušis.

Po 200 dol.

Rūta ir Petras Sakai, G. ir M. Gliudžiai.

Po 100 dol.—

Domas Vailokaitis, Vytautas Bacevičius, Albinas Markevičius, Stasys Damulis, August Underhill, Miltonas Starkus, Teodora Draseikaite-Urnežienė, J. Mulokienė, B. ir J.Dženkaičiai.

Po 50 dol.—

Vladas Šimoliūnas.

Po 30 dol.

Dr. B. Apshaga, (Charlestown, R.I.)

Po 25 dol.—

Feliksas Masaitis, Mrs. E. Barkus (Omaha, Nebraska), Vladas Pažiūra, Elzbieta Kardelienė (Montreal, Canada), Vincas Klova.

Po 20 dol.—

Anatolijus Milunas (Chicago), Zenonas Milunas, Vladas Gilys, Algirdas Gustaitis, Dalila ir Balys Mackialos (Florida).

Po 10 dol.—

Mykolas Strupes, Juozas Bričkus, Pusvaškis, S. (Canada).

Visiems aukotojams esame labai dėkingi.

L.D. ir L.A.V. leidėjai

ENGLISH SECTION

In this issue of **Lithuanian Days** magazine, we are fortunate to present the results of two researchers' investigation of Lithuania's wayside crosses—by Dr. Paul Žygas of the USC School of Architecture and by Teresa Trainis of Fairfield, Connecticut. Because the researchers independently explored the subject from different vantage points reflecting their personal interests, backgrounds, access to and treatment of data, we virtually could publish each monograph separately, with each's distinct impressions. Or we could recognize their complementary nature and attempt to integrate them into one, more comprehensive document about wayside crosses. The editors have chosen to do the latter with some editing.

Dr. Žygas' article is submitted as a baseline. He contrasts and compares the past and present, religious and political symbolism of Lithuania's crosses to its people with the symbolism inferred in the crosses of other countries to their people. Žygas also explores the cultural myths imputed to certain forms of crosses and the characteristic motifs, usually carved into the Lithuanian wood crosses. Dr. Žygas titles his article "Crosses and Lithuanian Crosses."

Trainis, on the other hand, expounds upon the historical factors causing an evolution of the design and symbolism of Lithuanian crosses beginning from the era predating any cognizance of Christianity (before the 10th century) to the present era denying the practice of religious beliefs under Soviet domination. She concentrates, in fact, primarily on the cause and effect relationship between changing historical conditions and the mutation of the wayside crosses. Trainis titles her pamphlet "Lithuanian Wayside Crosses and Poles" (Ed. note: "poles" as in posts, not as in Polish). Trainis' pamphlet is far too lengthy to reprint for our purposes. Therefore, we have incorporated fragments, segments, and/or concepts of her pamphlet (giving the appropriate credits) where they elaborate upon or embellish Dr. Žygas' profile on wayside crosses. (Trainis' biography is found at the end of this article.)

One might have expected a moderate, if not significant amount of reliance on the same data base and therefore much duplication of information contained in the papers. This turned out NOT to be the case. The only common reference in their bibliographies is UCLA's Archaeology Professor Marija Gimbutas' book **Ancient Symbolism in Lithuanian Folk Art (1958)**.

Dr. Paul Žygas was born in Kaunas, Lithuania, in 1942. He and his family came to the United States—specifically to Cleveland, Ohio—in 1949. All his primary

Introduction to

Lithuania's Wayside Crosses

by Ruta Skirius

and secondary education was in the United States.

Dr. Žygas was accepted to and received his AB degree from Harvard College; his masters degree in architecture, also from Harvard in 1968; and his PhD from Cornell in 1977.

Dr. Žygas was a practicing architect from 1970 to 1976. At first he practiced in Boston, Mass.; then from 1974 to 1976 he had the privilege of practicing in England. Since 1977, Žygas has been teaching in the University of Southern California's School of Architecture. Starting in the fall of 1984, he will be teaching full time in Arizona State University's School of Architecture.

Dr. Žygas is married to Nijole Garlaite and has two children: a boy and a girl, Jonas and Laura, 4 and 2 years of age, respectively.

Dr. Žygas is active in several Lithuanian organizations, the most prominent being "Santara-Šviesa" which is comprised of Lithuanian-American professors.

CROSSES AND LITHUANIAN CROSSES

Many Lithuanian families throughout the world decorate their homes with favorite, perhaps nostalgic, objects of folk art such as wooden chapels and wayside crosses. These miniature carvings are seen rather frequently so we tend to take them for granted and not attribute much meaning to them. However, they are well worth more than a passing glance.

The miniature crosses, for instance, are copies of or variations on the large-scale wayside crosses which once permeated Lithuania's countryside. Because of their size, these wayside crosses remain among the most visible objects of Lithuanian folk art in Lithuania. Their history is much more fascinating than the casual passerby might initially suspect.

To better appreciate the artistic value and background of these crosses, some general comments about crosses as internationally-accepted symbols would be useful. We are most familiar with the Latin cross, the object of Roman torture and crucifixion, where the supporting upright post is longer than the arms of the crossbar. Nevertheless, crosses configured in every imaginable size and shape still contain important symbolic references for Christians and non-Christians alike. The many variations of the cross form have represented quite a range of symbolic meanings since time immemorial.

The **tau**-cross (shaped in the form of a "T"), for example, represents the Tree of Life, regeneration, and in Nordic mythology stood for the hammer of the thunder gods as well as the battle ax of Thor. St. Andrew's cross (shaped in the form of an "X") represents martyrdom, the number 10, and perfection. The "Y" cross depicts the uplifted arms of Christ and signifies the acceptance of sacrifice and death.

Crosses with two crossbars meant the solar symbol of Zeus as a sky god for the Greeks. The same shape was used by Buddhists on their shrines. Christians used it to represent an archbishop's cross, while crosses with three crossbars represented the Papal cross.

The Greek cross (where all four arms are equal in length thus forming a "+") also has a rich and an interesting history. To the Assyrians this cross shape represented the four great gods of their pantheon: Ra, Anu, Belus, and Hea. For the Chinese this cross within a square symbolized the earth. But if this cross was placed within a circle, it represented the heavens.

Placing a cross inside a square or a circle may seem to us to be a neutral matter of replacing one geometrical figure with another. For the Chinese, however, this relatively simple maneuver was like the difference between night and day.

The situation is no different in the realm of Lithuanian folk art. What our modern eyes might interpret as neutral geometry or decoration, the eyes of the original artisan usually saw as figures rich with meanings and symbolic associations. If written records had accompanied the objects of folk art, differing interpretations about their meaning would not arise. But, since folk artists usually leave no written documents, their creations can only speak to us through the language of form.

For many Europeans, the cross form has become a political as well as a Christian symbol. To mention one example, the overlapping crosses of the Union Jack have become Britain's national emblem. Flags of other countries could provide additional examples. By contrast, other nations have enriched the

religious symbolism of the Latin cross. In the case of Ireland and Lithuania this process has generated "Irish" crosses and "Lithuanian" crosses.



Fig. 1. Stone cross at Ahenny County, Tipperary, Ireland.
Akmeninis kryžius Ahenny apylinkėje, Tipperary, Airijoje

To illustrate this point, we should examine the stone cross in Fig. 1. The basic shape of the encircled cross plus its overall system of ornamentation identify it as a characteristically Irish cross.

The motif of the encircled cross seems simple enough, but why is it there and what does it mean? Does the ring around the Irish cross signify a halo? Or is it a symbol of the sun? Perhaps it represents the earth's horizon or the orb of the earth itself? All of these interpretations are plausible but they remain unresolved. We only wish to point out how even a very simple geometric figure may carry quite a range of rich and evocative associations.

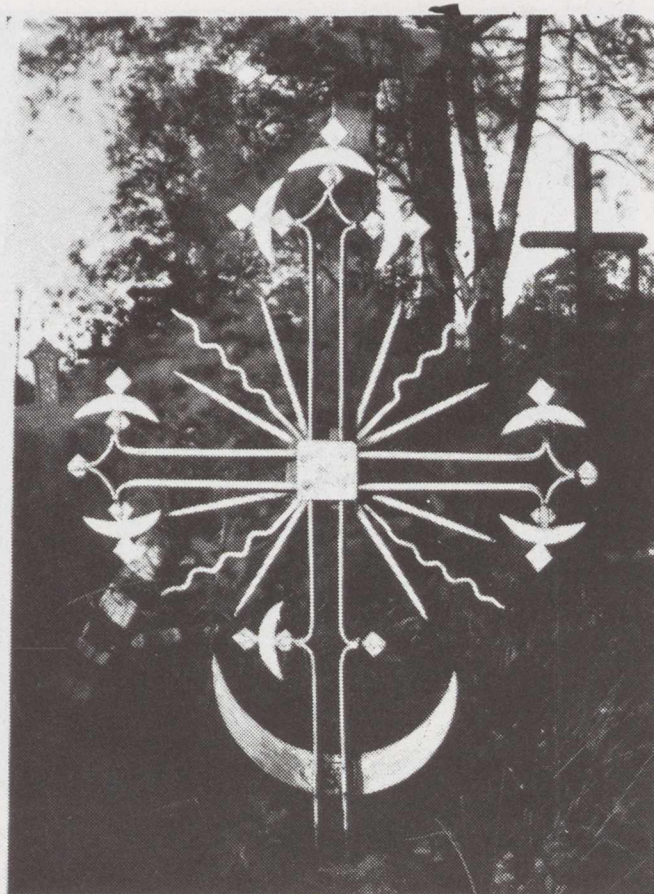


Fig. 2. Metal crown from a wooden cross. Šiauliai Cemetery, near Šiauliai.
Metalinė karūna, ant medinio kryžiaus, Šiaulėnų kapinėse, netoli Šiaulių.

Chiseled stone crosses as well as hammered iron crosses (Fig. 2) also exist in Lithuania, but the vast majority by far were carved from wood. However, unlike the stone crosses of Ireland, the motif of an encircled cross is not typical for the Lithuanian crosses. What is remarkable, though, about the Lithuanian woodcarving tradition is that it survived into the 20th century, given the climate, the impermanence of this material, and the czarist prohibition on the erection of crosses from the 1860's to the 1890's. But survive it did. And fortunately, the tradition has been recorded fairly well.

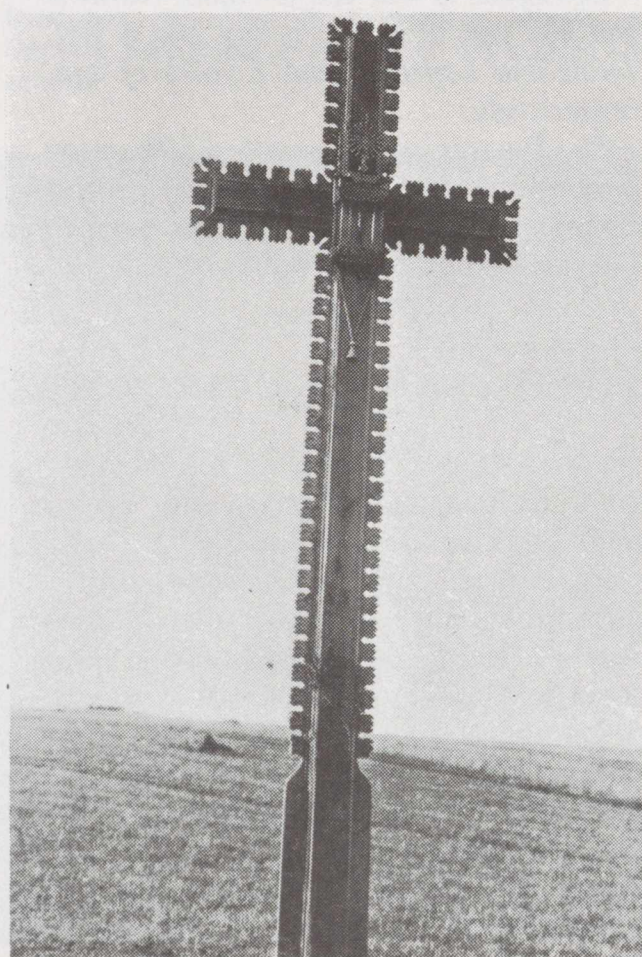


Fig. 3. Wayside cross near the village of Užgirys, near Utena.
Pakelės kryžius netoli Užgirio kaimo, Utenos apylinkėje.

The question is: How can we distinguish among traditional Lithuanian crosses, besides understanding that they are likely to be carved out of wood? One typical mode is exemplified in Fig. 3. Its decoration is minimal; it is easy to build, easy to carve, and clear enough as a symbol. But the cross-carvers of Lithuania did not confine their efforts to forms of this type. Two other forms are particularly common. One form is exemplified in Figs. 4 and 5,

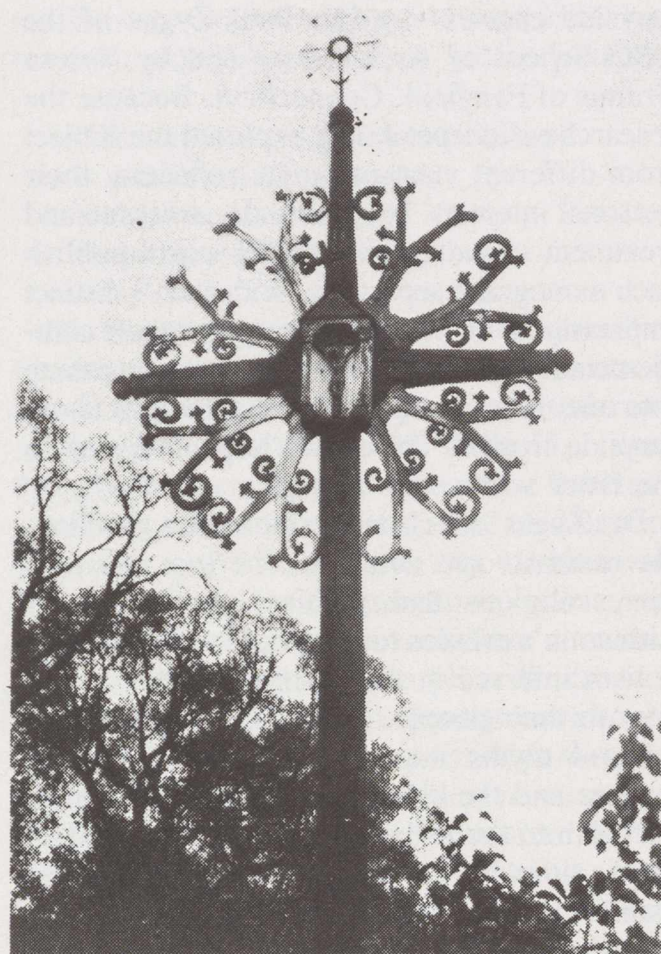


Fig. 4. Skirnemunės Cemetery, town of Jurbarkas, near Raseiniai.
Kryžius Skirsnemunės kapinėse, Jurbarko apylinkėje netoli Raseinių.

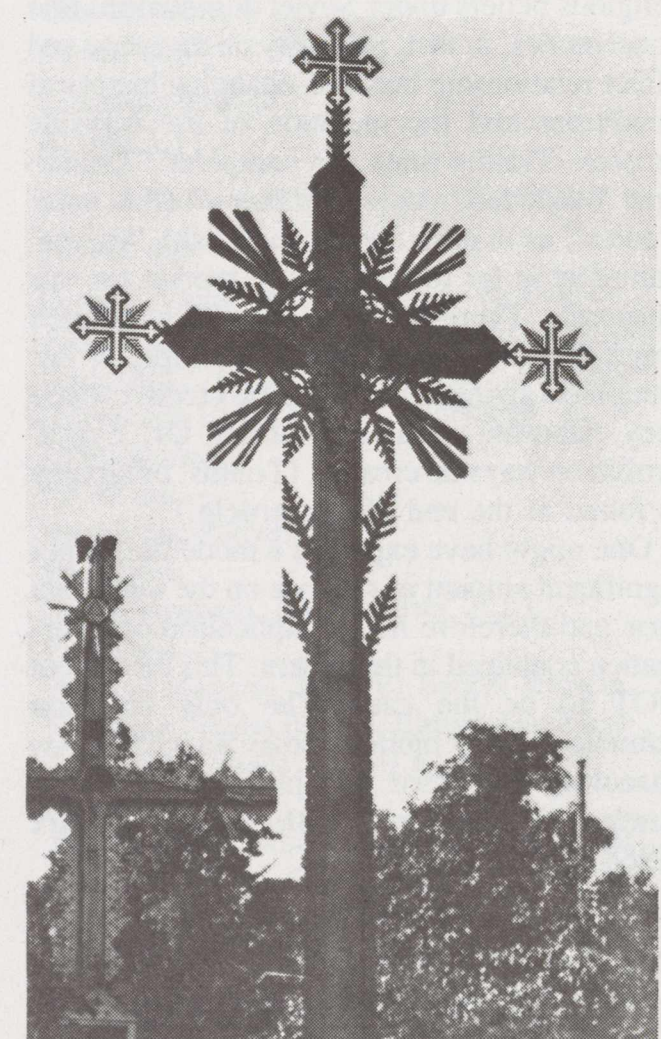


Fig. 5. Cross in the War Museum, Kaunas
Kryžius Karo muziejuje, Kaune

where the floral designs radiate out from the intersection of the crossbar and the upright post. The other common form is illustrated



Fig. 6. Cross built in 1889, Raudonėnų Village, near Raseiniai.
Kryžius, pastatytas 1889 metais Raudonių kaime, netoli Raseinių.

in Fig. 6, where the wood carving at the same point becomes a perforated disc. And then we observe almost as frequently the **koplytstulpiai**, or roofed pillar chapels as in Figs. 7 and 8.

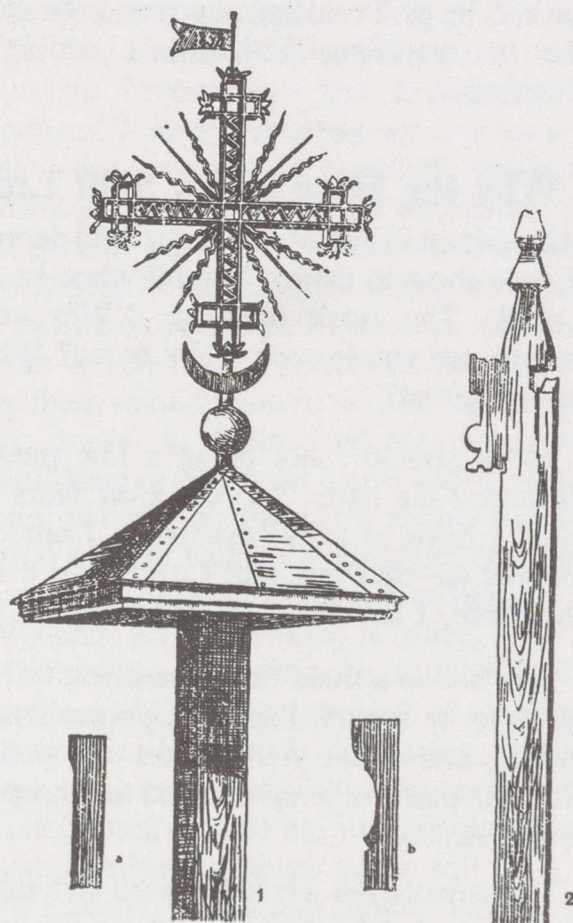


Fig. 7. Roofed pillar chapel with cross. town of Saločiai, near Kaunas.

Koplytstulpis-kryžius, Saločiuose, Kauno apskrityje.

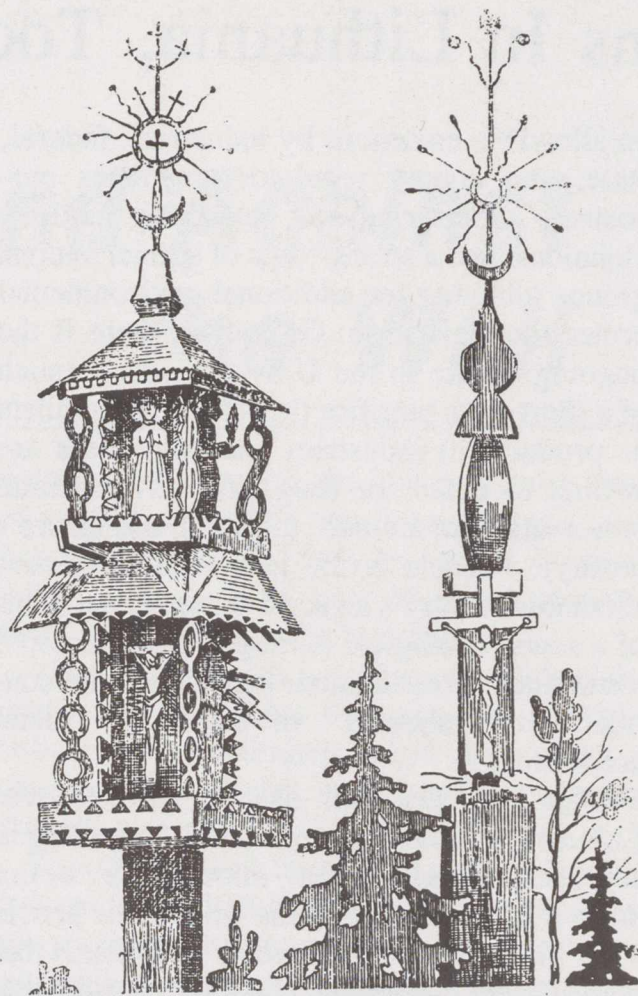


Fig. 8. Roofed pillar chapels. town of Panevėžys, near Kaunas.

Koplytstulpiai Panevėžio apylinkėje.

Jurgis Baltrušaitis, as cited in Teresa Trainis' pamphlet, offers his own descriptive terms for the commonly observed crosses which he believes are merely ancient (pagan) themes "recast" in new, more modern forms. His list includes (Trainis, 1983, p. 4)

- ☐ "The cabin" carved in a decayed tree trunk.
- ☐ "The chapel" suspended in the top-most branches of trees.
- ☐ "Sheltered small statuettes" protecting personal offerings of amber, beads, artificial flowers, mirrors, etc.
- ☐ "The mushroom" described much like Žygas' **koplytstulpiai** which look like stacked pagodas, each layer supported with columns (Figs. 7 and 8).
- ☐ "The lantern or chapel" giving the appearance of a small domed house, enclosed with trellis work.
- ☐ "The wooden crosses" which conform to Žygas' cross typologies in Figs. 4, 5, and 6.

Infrequently were/are the artisans renowned, therefore the exact dates of their creations are rarely known. Baltrušaitis asserts that while the artisans "carved with great skill and an eye for detail . . . the artists are unknown." (Ed. emphasis). It was only the pride of families, neighbors, and other villagers for these creative and meaningful landmarks that led generation after generation to assume responsibility for maintaining them. The only apparent means for establishing a "ballpark" year when they might have been created is from design: they either contain design elements associated with the primitive or advanced forms, and/or with the pagan or Christian forms.

Occasionally, a crossover such as Svirskis emerges as an exceptional artistic personality and can be identified with his own unique cross type (Figs. 9 and 10). Svirskis is discussed

at length by I. Kostkevičiute in *Vincas Svirskis* (Vilnius, 1966) to which we refer interested readers.

As intriguing as cross-cultural comparisons of cross formations and their construction materials are, and as the variations in symbolic connotations of similar design patterns are international, the differences in forms and designs of crosses over time within Lithuania itself are just as intriguing. Further, it would be most interesting to compile "expert" corroboration about the origins, meanings, and objectives of crosses, and the significance, intent, and symbolism of particular designs or motifs carved into the crosses.



Fig. 9. Cross by a homestead, village of Kačergė, Jostvainiai County, near Kedainiai.

Kryžius prie gyvenamo namo, Kačergės kaime, Jostvainiuose, netoli Kedainių.



Fig. 10. Wayside cross near the Village of Kačergiai, Vandziogalos County, near Kaunas.
Kryžiai netoli Kačergių, Vandziogalos apylinkėje prie Kauno.

(To Be Continued)

Environmental Concerns In Lithuania, Too

The May 1984 issue of *Elta* summarized the account of Prutenis Janulis, a member of the Chemistry Department at the Lithuanian Academy of Agriculture, who exposed the imminent ecological destruction of the once pristine landscape of Lithuania. He raised the following points to highlight the nature and severity of the problems . . . as much as could be published in a Soviet-government censored publication called *Literatura ir Menas* (April 21 issue).

- **nuclear leak:** Soviet scientists protested that a 6000 megawatt nuclear power station at Ignalia did not have adequate protective equipment to cool and contain contaminated water from the reactor core. A nuclear leak would empty into a river system running into Lake Druksiai.

- **chemical pollution:** A large chemical industry in Jonava which produces mineral fertilizer for agriculture is dispersing from 80 sources gases, vapors, and dust particles into the air.

- **hydrocarbon and nitrous oxide pollution:** A "lion's share" of air pollution is attributed to the ethylated gasoline used in Soviet automobiles.

- **polluted water:** Lithuania apparently has smaller reserves of fresh water, mainly the Nemunas River, as compared to the USSR or world average. It is getting more and more polluted with the increase in population of Kaunas and no "complex water purification equipment."

The United States (and many other countries) readily admits to having the same kinds of ecological problems. However, it does have legislation establishing standards and controls

on allowable emissions by industries, federal, state, and county regulatory agencies purportedly monitoring and penalizing industry violations, and a strong force of special interest groups lobbying for additional environmental protection legislation. Of course, there is the ongoing debate in the U.S. about how much of a short-term sacrifice (in profit, employment or production) industries and employees are willing to make for long-term environmental preservation (of animals, minerals, and nature's beauty). Notable is the increased awareness about this country's legacy to future generations of a sound ecological heritage. It has inspired some rigorous evaluation, legislation, and controls over "abusers" of these new social convictions.

What attitudes and system govern over Lithuania's ecological problems? According to scientist Janulis, not enough is being done . . . as evident in the title of his article "Isn't It Time to Get Moving?" He states that while "there is rejoicing about the considerable gains achieved by the legislation designed to protect the environment" and "inspection agencies are mushrooming" the "guilty" parties (& industries) " . . . in most cases are left to their own amateurish devices: usually, they must . . . search for a scientific research or planning institute that would agree to design the anti-pollution installations, or try to put them together by themselves—to find funds, materials and power to accomplish that. But where are the guarantees that after all the investment in labor, the equipment will work properly? That is why some people simply give up and . . . pay the fines (after all, it does not come from their pockets)."

For example, "the experts at the Jonava enterprise put together their own plan, which provides for new anti-pollution equipment. However, the realization of this plan requires many million rubles and a lot of time. The environmental protection agencies of the republic have levelled an almost **six-figure fine** on the enterprise (it will be interesting to find out if that money will be effectively used for environmental protection), while the press, the radio, the television and the cinema contributed sharp critical comments."

Regarding the pollutions emanating from automobiles, the experts seem to be at a loss for a solution, except possibly replacing the ethylated gasoline with benzomethanol gasoline which supposedly is less polluting. Says Mikalajunas, the expert in this area:

"Since our republic produces both methanol and gasoline, we have all the ingredients for being the first to introduce this ecologically cleaner fuel. Perhaps it is not too late to take care of this?"

Janulis concludes that the serious ecological problems show that "scientific solutions" and appropriate institutions are vitally needed. He proposes to establish a **single, centralized, scientific and planning institute** that would replace the numerous inspection agencies and would be capable of solving the most important ecological questions on a scientific basis, of controlling the environmental protection aspects of the plants under construction, and of designing anti-pollution equipment for them. "Is it not time to get money," he asks, "so that we can be confident of what our descendants will say about us? . . ."

Given what the U.S. has learned about the success rate of establishing "single centralized" institutes to fit complex social problems, all we can do is be glad that the problem has at least been noticed and maybe some organization will be given sufficient power to be effective in resolving Lithuania's ecological dilemmas.

Why the Hare Has a Split Lip

Once upon a time, the hare, sad and depressed, was about to drown himself when he met a stork. The stork inquired: "Why, dear brother, are you in such a low mood? Where are you going?"

"Why should I not be in a low mood," responded the hare: "no one ever fears me; while I have to avoid everyone. I am even laughed at—they say that I even fear a leaf. Therefore, I am going to drown myself."

"Do not be a fool," said the stork: "If you desire to be feared, then hide yourself in the bushes, and when you see the sheep being driven to pasture, jump out, and the sheep will be frightened."

The hare obeyed. He hid himself and indeed, the sheep were frightened, and ran far away. This pleased the hare very much and he began to laugh. He laughed so much and so hard that his lip split!"

(From *The Evening song—Lithuanian Legends and Fables*, compiled and translated by Vytautas Beliajus, 1954)



At the Lithuanian Legation in Washington, D.C. From left: Angelė Nelsas, Liucija Mažeika, Mrs. Ona Bačkis, dr. Stasys Bačkis, Anatolijus Milūnas and Romas Nelsas.

Lietuvos Atstovybėje Washington. Iš kairės: Angelė Nelsienė, Liucija Mažeikienė, Ona Bačkienė, Lietuvos atstovas Dr. Stasys Bačkis, Anatolijus Milūnas ir Romas Nelsas.



Mind Against the Wall

*Essays on Lithuanian Culture
Under Soviet Occupation*

Edited by Rimvydas Silbajoris
Institute of Lithuanian Studies Press

This book is a collection of seven essays which show how the Soviet regime has deformed Lithuanian culture. Unlike some books about Lithuania under the Soviets, this one is not shrill or hysterical in its denunciation, but is cool, intellectual and finally damning of the impact of Soviet ideology upon the native culture. It shows how a dictatorship attempts to influence not only the more obvious political manifestations of a people, but every aspect of their day to day existence. The title is taken from a slang expression which refers to a person trapped and defenseless, though in this case it is not a person, but the mind which is cornered.

In his introduction to the collection, Mr. Silbajoris raises the idea of deformation, which is echoed in many essays, and claims that this deformation is being carried out to keep in power small men of small ideas. He adds, for the benefit of those unacquainted with the situation in Soviet Lithuania, that this book is not merely the grumblings of bitter expatriates, but a cry of moral outrage.

The first essay, by Julius Slavenas, is called "Russian Communism and Lithuanian Nationalism." It is primarily an overview of Lithuanian history in the twentieth century and is intended for those who are unfamiliar with that period, i.e., most Americans. He shows how official Soviet histories attempt to blacken the picture of independent Lithuania, though he admits that the regime of Antanas Smetona does give them some ammunition to do so. Slavenas also draws a distinction between ethnic assimilation in the Soviet Union and the United States, pointing out that in the former it is forced and entirely without a minimum of consent on the part of those being assimilated.

Vytautas Kavolis's essay is called, "On the Deformations of Lithuanian Culture." This essay was the most interesting of all to me, because it is provocative, challenging, and begs a reply. His basic thesis is that there never was an intellectual culture in Lithuania, and under Soviet domination, there never will be.

To Kavolis, intellectual culture is an unceasing concern with ideas on universal human significance. It is neither specialized, nor does it exist merely to defend or explain any status quo. He claims that there was no intellectual culture in Lithuania before the war because,

among other reasons, the university was closed in 1831, the gentry was Polonized, and there was no tradition of a truly free press. Furthermore, a sentimental love of nation, people, faith, etc., kills intellectual culture.

Ideas, in that period, were used to defend the establishment. Given this situation, Kavolis believes that Marxism might have been a liberating philosophy, were it not that Marxist thought was dead in the Soviet Union.

Kavolis says that there is no true intellectual culture in Soviet Lithuania today, even among the dissidents. These people must use their resources to oppose the regime, and are therefore not free from intellectual constraints. There is no creative thought in the dissident press, and even the church press writes primarily about church matters.

The lack of a mystical strain among Lithuanians limits them, and although they have made many contributions to the study of Lithuanian language and mathematics, there have been no other offerings to general world intellectual culture. Only the poets and literary critics are doing interesting work according to Kavolis.

Kavolis's statements, if true, are depressing. If it were possible to say that all of this existed in the past, but it is possible to change the future, then there would still be some cause for hope; but as he has described the situation, there is no reason to await the flowering of intellectual culture in Lithuania because it is structurally impossible.

Aleksandras Shtromas writes on "Official Ideology and the Lithuanian People." He says that because there is no hope of political change, the people become resigned and fall back on friends, family, "pure culture" or sports. Due to the sense of impotence through apoliticization, drinking and corruption are rampant and have come to be considered as normal.

This impotence factor causes a sense of numbness, creates an atmosphere of antagonism, and makes people xenophobic about all things Russian.

At the end of the essay, Shtromas claims that there is reason to hope for the future because of a growing intelligentsia, the strength of the Catholic church and the influence of Lithuanian emigration. I had the sense, however, that this note of cheer was added on at the end merely so that the earlier statements would not sound too depressing. At the very least, I would hope that in his future writings, he would expand on this three-part argument for hope.

Rimvydas Silbajoris deals with "Soviet Realism and the Politics of Literature in Occupied Lithuania." In this essay, he says that

the Lithuanian artist is forced to reflect a 'reality' that shifts and changes according to political trends in the Soviet Union.

In pre-occupied Lithuania, literary criticism was not so much analytical as emotional and ideological. All of this changed in 1940, when Socialist Realism was brought in with the tanks of the occupying forces and writing and criticism were used as tools of blatant propaganda. After the Khrushchev 'thaw' of 1956, the problem became how to expand the ideas of Socialist Realism while maintaining its essence and making it adequate to art. In brief, it addressed the problems of how to be realistic and socialist without sounding proletarian.

These sorts of restrictions have hobbled Lithuanian literature, and literary theory has become merely a tool for government control. This, too, is a frightening and depressing essay, and after reading it, I was impressed by the quality of literature that is written in Lithuania given the restrictions that exist.

In "Reception of World Literature in Contemporary Lithuania," Tomas Venclova outlines the lack of sufficient numbers of translated books in Lithuania. More important than the numbers is the fact that the books which are translated are very often from Russian, which would presumably be accessible to most readers who speak the language. Many Western classics have been translated, but far fewer recent books, and none by writers who are deemed unacceptable for various reasons.

As a result, Lithuania is "behind the times," and as a result, intellectual life becomes provincial. The multilevel filtering system used to screen possible translations prevents an exchange with current trends in world thought and functions to deform the culture.

Zemonas Rekasius writes on "The Press in Lithuania Under the Soviets." He says that although there is a large number of periodicals in Lithuania, most of the newspapers lack what we in the West consider to be news. The papers contain tables of figures, descriptions of the ceremonies around meetings without accompanying reports on the meetings themselves, and coverage of events such as "Youth Day." Generally, anything that might make the regime look bad is not reported.

Most professional journals are written in Russian, while more popular ones are written in Lithuanian. These last ones Rekasius finds to be of high quality. There follows a breakdown of other types of periodicals in Lithuania.

Rekasius believes that it will become increasingly difficult to contain news as the information explosion proceeds, and he finds any attempt to do so to be futile.

Jurgis Gimbutas's "The Protection and Restoration of Architectural Monuments in Lithuania" is the most optimistic essay of the group. It details the work done on monuments throughout Lithuania and finds much to praise. There is, he admits, a lack of cash and suitable craftsmen. In addition, some monuments, after their restoration, were put to inappropriate uses.

Although largely pessimistic, this book proved to be fascinating reading for me. Many
(Continued on Next Page)



Officers of the California Lithuanian Golf Association are (from left to right); Vytas Plukas, secretary; Vincas Bernota, president, and Paul Aras, treasurer.

—Photo by V. Plukas

Kalifornijos Lietuvių Golfo klubo valdyba (iš kairės): Vytas Plukas, sekretorius; Vincas Bernota, pirmininkas, ir Paulius Aras, išdininkas.

Whereabouts of Prisoner Uncertain

● **SOURCES IN LITHUANIA**, who asked not to be identified, have urgently appealed for an International Red Cross inquiry into the health and whereabouts of jailed dissident Viktoras Petkus. Petkus is an intellectual leader of the Lithuanian human rights movement and has not been heard from for over six months.

Reliable sources cited the absence of information as cause for concern over the fate of the 55-year old prisoner.

After finally being granted legal visiting rights last December, the wife of Viktoras Petkus was turned away by Perm camp authorities. She waited for three days at Kuchino labor camp, but was not allowed to see her husband. No reason was given for the action.

Mrs. Petkus has not received any mail from her husband for over six months. Dissident sources fear that the ailing Petkus may have died or been transported to an undisclosed location.

After years of being refused proper medical treatment in camp, Petkus finally had a malignant tumor removed from his face in 1982. His eyesight has deteriorated over the years.

In an effort to further isolate the prisoner, Petkus' mailing rights have been dramatically curtailed. Sources close to the family revealed that he has been denied parcels for over two years. Most letters to him from abroad are returned. His thoughtful letters are often confiscated for their alleged "ideologically dangerous contents." A search was made of Petkus' cell in 1982; all his notes, letters and

articles were confiscated and destroyed.

Petkus' present sentence is his third on political charges. As a teenager, Petkus spent six years in prison for Catholic youth work. A few years later, in 1957, he was arrested for distributing religious literature and sentenced to eight years in prison.

● **THE LITHUANIAN Helsinki Group**, which promoted the implementation of the Helsinki Agreements, was founded in 1976 under the direction of Petkus. It was he who announced the formation of the Group to the Western press at the Moscow apartment of Andrei Sakharov.

On August 23, 1977, Petkus was arrested again and charged with anti-Soviet agitation and propaganda. He was tried on July 13, 1978, at the same time as Russian dissidents Anatoly Shcharansky and Alexandr Ginzburg. Petkus, the least known in the West, received by far the harshest penalty: three years prison, seven years special regime labor camp and five years internal exile. At one time, he and Shcharansky were cellmates.

Mind Against the Wall

(Continued from Preceding Page)

of the essays have so great a density of ideas that they require careful reading indeed, but the reward makes the effort well worth the labor. This book raises profound questions on the state of present day Lithuanian Culture which should be addressed in further books and essays.

Some aspects that it would have been interesting to see included are the plastic arts, television broadcasting, theatre and dance. Nevertheless, the writers, and especially the editor, are to be praised for dealing with these matters, and their work will be of value to both Americans and Lithuanians when it comes to understanding the problems of culture in present day Lithuania.

Last year, Viktoras Petkus joined the Ukrainian Helsinki Group, along with Estonian prisoner Mart Niklus. The Lithuanian Helsinki Group has been, for all practical purposes, destroyed with the death of Ona Lukaškaite-Poskiene last December, who was the only member remaining at large. The other members have either emigrated or been imprisoned; one died of natural causes, while another was murdered under suspicious circumstances.

For the third year running, the U.S. Commission on Security and Cooperation in Europe has nominated for the Nobel Peace Prize Viktoras Petkus and three other men serving sentences in Soviet labor camps for their peaceful advocacy of the human rights principles in the Helsinki Agreements.

U.S. POSTAL SERVICE STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION Required by 39 U.S.C. 3685

1a. Title of publication. LIETUVIŲ DIENOS/LITHUANIAN DAYS.

1b. Publication No. 00242950.

2. Date of filing, 9-28-84.

3. Frequency of issue. Monthly except July and August.

3a. No. of issues published annually—10.

3b. Annual subscription price \$20.00.

4. Complete mailing address of known office of publication: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029.

5. Complete mailing address of the headquarters of general business offices of the publisher: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029.

6. Full names and complete mailing address of publisher, editor, and managing editor.

Publisher: Anthony F. Skirius, 949 E. Amherst Dr., Burbank, CA 91504.

Editorial Committee, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029.

Managing Editor, Anthony F. Skirius, 949 E. Amherst Dr., Burbank, CA 91504.

7. Owner (if owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given. If the publication is published by a nonprofit organization, its name and address must be stated.) Anthony F. Skirius, 949 E. Amherst Dr., Burbank, CA 91504.

8. Known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages or other securities. None.

9. For completion by nonprofit organizations authorized to mail at special rates (Section 423.12 DMM only). The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes.

☐ Has not changed during preceding 12 months.

☐ Has changed during preceding 12 months. (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement.)

1. Extent and nature of circulation.

A. Total No. copies (net press run). Average no. copies each issue during preceding 12 months—1300. Actual no. copies of single issue published nearest to filing date—1300.

B. Paid circulation. 1. Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales Average no. copies each issue during preceding 12 months—0. Actual no. copies of single issue published nearest to filing date—0.

2. Mail subscription. Average no. copies each issue during preceding 12 months—1184. Actual no. copies of single issue published nearest to filing date—1184.

C. Total paid circulation (Sum of 10B1 and 10B2—Average 1184. Single issue—1184.

D. Free distribution by mail, carrier or other means, samples, complimentary, and other free copies. Average no.—35. Single issue—35.

E. Total distributions (Sum of C and D) Average no.—1219. Single issue—1219.

F. Copies not distributed:

Office use, left over, unaccounted, spoiled after printing. Average no.—81. Single issue—81. 2. Return from news agents—none.

G. Total (Sum of E, F1 and 2 should equal net press run shown in A) Average no.—1300. Single issue—1300.

11. I certify that the statements made by me above are correct and complete.

(Signature and title of editor, publisher, business manager, or owner.)

Anthony F. Skirius, Publisher and Owner

GARBĖS PRENUMERATOS

Irena, A. Aižinai, Chicago, IL
Rasa Andrews, Vacaville, CA
P. Aras, Santa Monica, CA
J. Bagdžius, IL
A. Balsys, NY
Ed. Balceris, Sta. Monica, CA
Inž. Peter Beltran,
L. Baltrėnas, Los Angeles, CA
V. Barkus, Omaha, Nebraska
V. Beleckas, Sunny Hills, FL
Rev. A. Bertašius, El Paso, TX
Dr. K. C. Bobelis, St. Petersburg, FL
Juožas Briedis, West Bloomfield, MI
R. A. Bužėnas, Los Angeles, CA
Inž. V. Čekanauskas, garbės konsulas,
Los Angeles, CA
R. Cibas, Sydney, Australia
Rev. V. M. Cukuras, Providence, RI
John Čiurlionis, PA
Dariaus-Gireno Club, Detroit, MI
A. Daukantas, Santa Monica, CA
Vysk. A. L. Deksnys, Vokietija
Inž. Algis, Didžiulis, Bogota,
Colombia
A. Dičius, Santa Monica, CA
Vincas Dovydaitis, San Clemente, CA
Rev. A. Dranginis, Baltimore, MD
P. Duda, Chicago, IL
J. Dženkaitis, Glendale, CA
East Cambridge Branch Library, MA
A. Galdikas, Brentwood, CA
Inž. Br. Galinis, Norwell, MA
J. Girevičius, Ont., Canada
P. Gruodis, Chicago, IL
Paul Gyls, Olympia, WA
Jakomas, J., Australija
Inž. Algis Jonynas, Pacific
Palisades, CA
E. ir L. Jarašūnai, Santa
Monica, CA
A. Jakštas, Australija
R. Janowska, Norristown, PA
E. Jonušas, Omaha, Nebraska
Dr. J. Jurgilas, Rancho Sta Fe, CA
Dr. Šarūnas Karuža, Los Angeles, CA
Kazys Karuža, Los Angeles, CA
Dr. J. S. Kriaučiūnas, Putnam, CT
Dr. Kasakaitis, Chicago, IL
Mrs. Isab. Kirk, San Leandro, CA
Dr. Alf. Kontvis, CA
Msgr. J. Kučingis, Los Angeles, CA
S. Kudokas, CA
S. ir J. Kvečas, Santa Monica, CA
L. Lengnikas, Hamilton, Canada
J. Levickas, Palos Park, IL
G.T. Levinskas, Creve Coeur, MO
K. Majauskas, Chicago, IL
F. Masaitis, La Mirada, CA
B. Maskeliūnas, Toronto, Canada
Inž. Vacl. Mažeika, Park Ridge, IL
Inž. A. ir L. Mažeikos, Marina
del Rey, CA
A. Mažulis, Santa Monica, CA
A. Mikalajūnas, Sta Monica, CA
Dr. V. Mileris, Livonia, PA
A. Milius, Santa Monica, CA
A. Musteikis, Fallon, NE
M.L. Namikai, M.D., Glendora, CA
A. Naudžiūnas, Boston, MA
Kun. Th. Palis, Pittsburg, CA
Rev. V. Pavalkis, Milpitas, CA
Vladas ir Alfonsa Pažiūra, Agoura, CA
P. Petraitis, CA

F. Petrauskas, Syracuse, NY
J. Petrikonis M.D., Woodbine, IA
J. Petronis, Los Angeles, CA
E. Pikelis, Chicago, IL
P. Pranis, Vista, CA
Rev. K. Pugevičius, Brooklyn, NY
R. V. Prasčiūnas, Westhilss, CA
Rev. A. Račkauskas, Brooklyn, NY
Inž. Juoz. Rasy, Cambridge, MA
Rev. Dr. P. Ragažinskas, Central, NM
G. W. Radvenis, Los Angeles
Kun. V. Radvina, Clover Valley, CA
St. Radžiūnas, Nebraska
Rev. A. L. Rubšys, Manhattan, NY
A. Rugys, Lantana, FL
V. Raulinaitis, M.D., Santa
Monica, CA
K. R. Razauskas, Dearborn
Heights, MI
J. V. Roland, San Francisco, CA
Kun. Paul Sabulis, Waterbury, CT
O. C. Šadeika, Farmington Hills, MI
M. Šarauskas, Winnipeg, Canada
Wm. R. Savage, Reno, NV
F. Šeštokas, FL
M. R. Shalins, Woodhaven, NY
A. Sinkys, Santa Monica, CA
E. ir J. Sinkiai, Santa Monica, CA
Dr. J. Skirgaudas, La Jolla, CA
Dr. V. Skirgaila, Rancho Palos
Verdes, CA
Frank ir Nancy Speecher, Los Angeles,
CA
Dr. Paul Švarcas, Mascoutah, IL
Rev. E. Statkus, Grand Rapids, MI
Dr. D. Surantas, Rockford, IL
Inž. J. Talandis
V. Tamošiūnas, Detroit, MI
B. Tiskus, Collinsville, IL
Mrs. T. Trainis, CT
K. Trečiokas, NJ
J. Truškauskas, Los Angeles, CA
V. Tuskenis, Palm Springs, CA
V. Urbaitis, Mayfield Heights, OH
Rev. I. Urbonas, Gary, IN
V. Urbonas, St. Petersburg
Beach, FL
A. Uždavins, Canton, MI
Dr. E. Vadeika, NJ
Dr. O. Vaitas, MI
Inž. V. Vidugiris, Palos Verdes, CA
A. Vakselis, Richmond Hills, NY
Dr. J. K. Valiūnas, New Rochelle, NY
Juožas Vitėnas, Washington, D.C.

“Lietuvių Dienų garbės pre-
numeratoriais skelbiama, kurie kasmet
prisiunčia po \$35.00.

★★

AUKOS

Aukos Lietuvių Dienoms ir spaudai

Aukos po \$100—

J. Mulokienė

Aukos po \$80—

A. Didžiulis, Kolumbija

Aukos po \$50—

B. ir J. Dženkaičiai

Aukos po \$35—

J. Stempužis, Cleveland

Aukos po \$25—

Roque and Mark, CA

Aukos po \$40—

B. Macijauskienė, NJ

Aukos po \$20—

V. Tamošiūnas, Detroit, MI

Aukos po \$16—

P. Gyls, WA

Aukos po \$15—

V. Tuskenis, Palm Springs, CA; K.
Aižinas, Chicago

Aukos po \$10—

Rev. prof. dr. P. Raga-
žinskas, Ona Ivaškienė (Boston),
B. Adamson, A. M. Trainis, NY, O.
Šukienė, L. Antanelienė, NE, P.
Račiūnas, FL, L. ir V. Valiai, A.
Rugys, FL, V. ir L. Stadalnikai, B. Dir-
mantas, FL.

Aukos po \$6—

K. Graudienė, NJ, kun. J. Ruokis, CN,
kun. A. Bertašius, TX, Ald. Andriušis,
MA.

Aukos po \$5—

L. Stukas, NJ, A. Čepulis, PA, Vl.
Vilčinas, WI, G. Radvenis, CA, J.
Bagdžius, CA

Aukos po \$4—

K. Prišmantas, Z. Jokubaitis,
Australija

Labai ačiū už parėmimą L.D.
žurnalo.

A. Skirius, leidėjas

Padėka talkininkams

“Lietuvių Dienų” žurnalo piknikas
ivykęs rugsėjo mėn. 23 d. šv. Kazimiero
parapijos viršutinėje salėje, praėjo su
labai dideliu pasisekimu. Žmonės
supranta mūsų spaudos sunkią padėtį ir
neatsisako visokiais būdais paremti. Kas
tikrai padėkoti redaktorius ir leidėjus.

Kad piknikas taip puikiai pavyko visa
padėka tenka tiems nepailstantiems
pagalbininkams, atlikusiems didelių
darbų: O. Orlovienei, V. Mikalonienei,
M. Kantienei, Regina Stilis, S. Ba-
jelienei, Liucijai ir Antanuui Mažeikoms,
E. Stirbienei, V. Gylui, P. Mickūnui,
Orlovui, E. Veimeriui, K. Uldukiui ir
Vincui Skiriui.

Nuoširdžios “Lietuvių Dienų”
skaitytojos Elena Butkienė, Emilija
Stirbienė, A. Uldukienė iškepė skanių
pyragų; Lucija Mažeikienė keptu
viščiukų. Ačiū labai visoms.

Labai didelė padėka priklauso ir mūsų
mielam klebonui kun. dr. Algirdui
Olšauskui, kuris leido naudotis sale ir
kitomis patalpomis.



Simon Travel
nauju pavadinimu

AUDRA TRAVEL
kviečia keliauti kartu

13 DIENŲ SU GIMINĖMIS!!!

Gruodžio 19

Skridimai numatyti patogiomis prancūzų ir suomių oro linijomis.
Kelionės lydimos patyrusių palydovų.

Mūsų įstaigoje jūs gausite geriausią patarnavimą:

- sutvarkant dokumentus išskvietimams
- nuperkant automobilius, kooperatinius butus bei kitas dovanas giminėms Lietuvoje
- tarpininkaujant bei suteikiant ypač gerą finansinę paramą, greitą ir labai naudingą giminėms Lietuvoje palikimų sutvarkymą.

Visais atvejais garantuojamas sąžiningas ir konfidencialus patarnavimas

Smulkesnių žinių teiraukitės nauju adresu:
1576 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada M6P 1A4
(Priešais Lietuvių namus)

Tel. (416) 532-8772 arba (416) 537-3060
Telex 06-986766 TOR

Kelionių įstaigos registracijos numeris — 2159872
Savininkė — Audronė Našlėnaitė-Simon



Vaizdai iš vysk. Pauliaus A. Baltakio išventinimo proga baliaus Kennebunkport, Maine.

—Nuotraukos Jono Urbono